

41e jaargang nr. 2 - Zomer 2020

v
a
n

Zoys t o t Soest

1980

HVS

Historische Vereniging
Soest/Soesterberg

40

Tijdschrift van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Inhoudsopgave

	pag
• Voorwoord van de redactie	3
• Berichten van het bestuur	5
• Van de jubileumcommissie	7
• Reacties van lezers	10
• Door Sparen Weldoen, R.K. Spaarbank In Soest 1918-1959	11
• Oorlogsdagboek van tante Martha 1944-1945, deel 3	21
• Cornelis de Bruin, een veelzijdig impressionist	34
• Jelis Baars, de vereniging man	38
• Wij zijn op zoek naar informatie over: Henri Adrien Naber	47
• En verder ...	50

Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Contactgegevens:

Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest
info@hvsoest.nl
www.hvsoest.nl

Secretariaat:

Voorzitter: Martijn da Costa
Vice voorzitter: Paul Verhoeven
Secretaris: Johan van 't Klooster
Penningmeester: Patrick Kuijpers

Henk van den Boomgaard is actief in het bestuur en zal bij de volgende ALV als bestuurslid worden voorgedragen.

Omslagfoto

De foto op de voorkant is de overhandiging op 30 juni 2020 van het jubileumnummer aan mevrouw Nermina Kundic, wethouder van de gemeente Soest door HVS voorzitter Martijn da Costa. (foto van Jaap van de Broek)

Voorwoord

Na het jubileumnummer weer een 'normale' uitgave van de Van Zoys tot Soest. We hebben er een zo gevarieerd mogelijke editie van gemaakt, met artikelen over een veelzijdige kunstenaar, een vrijwilliger in Soesterberg en het laatste deel van het oorlogsdagboek van tante Marth. Het verhaal gaat verder over de hongerwinter en over de eerste periode na de bevrijding. En als toetje ook nog ruime informatie over sparen bij de RK Spaarbank in Soest.

Hoewel 2020 ongetwijfeld een historisch jaar zal blijken te zijn, hebben we al het Coronaleed en de gevolgen daarvan niet verder uitgewerkt in artikelen. Geschiedenis ontstaat altijd achteraf. Wat er blijft hangen van de huidige periode is afwachten. De een voorspelt dat we er lang over zullen lezen, terwijl een ander beweert dat over 20 tot 30 jaar mensen zullen vragen er nu maar eens over op te houden. Zo is zelfs het voorspellen van wat geschiedenis zal worden een moeilijke opgave.

De huidige pandemie doet denken aan de ziektegolf die rond 1920 heerste. Net na afloop van de eerste wereldoorlog eiste de zogenaamde Spaanse Griep veel slachtoffers. Ook toen sloten bedrijven en scholen de deuren om besmetting te voorkomen. En dan is de vraag wat er bij ons nog bekend is over die epidemie. Eerlijk gezegd bij velen niet meer dan dat het een ernstige ziekte was en er veel mensen aan bezweken.

Uit een artikel in 'Tussen Vecht en Eem' blijkt dat op 11 juni 1918 een klein bericht stond in de Gooi- en Eemlander. Men maakt melding van een onbekende ziekte, die 14 dagen eerder uitbrak in Madrid, en zich met een opmerkelijke snelheid verspreidde. In Madrid waren al 100.000 mensen aangetast en het aantal nam dagelijks toe. Ook in Marokko waren al mensen ziek geworden. Het zijn vooral de zwakke mensen, met name keel- en borstlijders, die veel van de ziekte te lijden hebben.

Al op 2 augustus bleek de ziekte ook in onze regio (Hilversum) te heersen. Vervolgens komen uit het hele land meldingen over zieken die

met het virus zijn besmet. Uiteindelijk leidde de ziektegolf tot sluiting van scholen en bedrijven en waren er veel slachtoffers te betreuren.

Hoewel de ziekte bekend werd als de Spaanse Griep, blijkt de haard van de besmetting in de Verenigde Staten te hebben gelegen. In de staat Kansas werd een arts geconfronteerd met een nieuw soort griep. Een epidemie joeg door het gebied maar verdween weer in de loop van maart 1918. Op 4 maart 1918 meldde een soldaat zich ziek in het militair kamp Fuston op 480 kilometer van het gebied waar de griep het eerst werd geconstateerd. Hij was al snel niet de enige. In Fuston werden militairen getraind voor een missie in Europa. Zieke Amerikaanse soldaten brachten de griep mee naar Frankrijk en staken hun medestrijders en tegenstanders daar aan. De naam Spaanse Griep was dus misleidend.

Het volledige artikel over de Spaanse Griep vindt u terug in de TVE 38ste jaargang nr. 2 (juni 2020) en stond eerder in het Hilversums historisch tijdschrift Albertus Perk (2008, nr. 1).

Hoe dan ook, wij hopen dat u en uw omgeving gevrijwaard zijn gebleven van de nare ziekte die het Corona virus veroorzaakt.

Hopelijk draagt deze van Zoys tot Soest bij aan een waardevol en informatief tijdverdrijf. Wij wensen u heel veel leesplezier. En als u het uitkomt... laat ons ook eens weten waar u belangstelling voor heeft in ons blad. Dat kan u altijd kwijt op redactie@hvsoest.nl

Namens de redactie
Paul Verhoeven

Berichten van het bestuur

Het corona tijdperk

Toen het vorige nummer van ons tijdschrift bij u bezorgd werd, waren we net beland in de lockdown en moesten we al onze activiteiten opschorren.

Presentatie van het jubileumboek

Op dinsdag 30 juni is het eerste exemplaar van de speciale jubileum uitgave door de voorzitter van de HVS, Martijn da Costa, overhandigd aan wethouder Nermina Kundic. Deze vond plaats in het bijzijn van leden van de jubileumcommissie, enkele auteurs, redactieleden, pers en bestuursleden van de HVS in de raadszaal van het Gemeentehuis. Heeft u ook de uitgave in één keer uitgelezen en regelmatig gezegd of gedacht: O ja, zo was het?

Wilt u het jubileum boek cadeau doen aan anderen of een extra exemplaar hebben?

Dat kan! Voor € 7,50 is deze te verkrijgen bij:

- Boekhandel Van de Ven, Soesterbergsestraat 54-C, 3768 EJ Soest
- Bruna boekhandel, Van Weedestraat 9, 3761 CA Soest
- Corner shop, Rademakerstraat 21, 3769 BB Soesterberg
- Museum Soest

De algemene ledenvergadering

De ALV 2020 wordt in oktober gehouden. Nadere berichten volgen. De start van het jubileum jaar volgt daarna. Door de coronacrisis schuiven de festiviteiten op en zullen ook in 2021 doorgaan. Het bestuur gaat kijken wat de mogelijkheden zijn. Want we willen uiteraard op een feestelijke wijze bij ons 40 jarig jubileum stilstaan. Wij houden u op de hoogte en kijk regelmatig op de website (www.hvsoest.nl).

Historische Café

Waarschijnlijk zal in oktober weer een historisch café worden georganiseerd. De ervaring heeft inmiddels geleerd dat hier veel

(niet-)leden op afkomen. Dat betekent dat, rekening houdend met de anderhalve meter, de zaal daartoe ook gelegenheid moet geven. Wij houden u op de hoogte en kijk regelmatig op de website www.hvsoest.nl.

E-mail adressen

In deze tijden van weinig fysieke ontmoetingen is het des te belangrijker dat wij uw email adres weten. Dus wederom willen wij u vragen uw email adres aan ons secretariaat: info@hvsoest.nl door te geven als u dat nog niet gedaan heeft.

Ledenbestand

Voor zover ons bekend zijn in de afgelopen periode overleden mevrouw W. Gommers, mevrouw R. Bastiaanssen en mevrouw H.M. Rademaker-Beuken, de heer J. van Poppelen, de heer W. Ringenoldus, de heer J van Kleinwee en mevrouw Mía Kraal. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verlies te dragen.

Als nieuw lid hebben zich in de afgelopen periode aangemeld mevrouw M. de Jong, de familie A. Hilhorst en de heren A. Schreurs, W. Boom, H. Westeneng, G. Hofte, W. van de Grift, W Koedijk, E. Gerth en B. Smit.

Contributie

Denk u aan de betaling van uw contributie van 2020! Enkele leden hebben de contributie nog niet overgemaakt.

Vacature secretaris

Zoals u weet heeft het bestuur nog een vacature voor de functie van secretaris. Het is jammer dat er tot nu toe niemand heeft gemeld, terwijl er nu wel veel zaken worden georganiseerd. Hulp en ondersteuning is hard nodig. Wat zou het toch prettig zijn als leden hierdoor geïnspireerd worden en zich aanmelden. Wie meldt zich?

Buiten een secretaris is het bestuur ook op zoek naar 2 nieuwe bestuursleden.

Namens het bestuur,
Martijn da Costa, voorzitter

Van de Jubileumcommissie

40 Jaar Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Sinds het verschijnen van het vorige nummer van Van Zoys tot Soest is er in de wereld veel gebeurd die het verenigingsleven bijna heeft stil gelegd. Onze met trots aangekondigde activiteiten in het kader van ons 40-jarig jubileum zijn vanaf half maart opgeschort. Zelfs op dit moment is nog niet duidelijk wanneer we activiteiten als het Historische Café weer kunnen oppakken.

Toch heeft onze voorzitter, Martijn da Costa, op 30 juni jl. het eerste exemplaar van ons jubileumnummer van Van Zoys tot Soest aan onze wethouder Cultuur, Nermina Kundic mogen uitreiken. Zoals u allen zelf ook hebt mogen ervaren is dit een interessante uitgave geworden met veel jonge historische informatie over de periode vanaf de oprichting van de HVS in mei 1980. De uitreiking vond plaats in een bijna leeg gemeentehuis en daarbij was vanwege de coronamaatregelen slechts een kleine delegatie vanuit het bestuur aanwezig. Niet alleen wij als

Aanbieden van de jubileumuitgave door Martijn da Costa aan wethouder Nermina Kundic van de gemeente Soest.

vertegenwoordigers van de HVS waren trots op deze jubileumuitgave, ook de wethouder was dat. Het is voor velen misschien wel een eye-opener, van hoe de gemeente Soest zich de afgelopen 40 jaar heeft ontwikkeld. Een echt bewaarexemplaar die de komende maanden ook nog bij Van de Ven en Bruna in Soest als ook de Cornershop in Soesterberg te koop is om aan anderen cadeau te doen.

Fotowedstrijd

Op 1 juli is ook de HVS-jubileumfotowedstrijd van start gegaan onder de noemer “Wij houden van Soest/Soesterberg”. Inwoners van de gemeente wordt gevraagd foto’s rondom vier thema’s te maken en deze bij de HVS in te leveren. Een deskundige jury bestaande uit Peter Beijer en Jan de Mos (beide leden van de jubileumcommissie) aangevuld met de bekende Soester fotograaf Jaap van den Broek en Wethouder Cultuur Nermina Kunic zal de inzendingen beoordelen en komen tot het bepalen van prijswinnaars.

De vier thema’s die worden onderscheiden zijn:

1. Gebouwen (woonhuizen, instellingen, bedrijven e.a.)
2. Portretten van markante Soesters
3. Natuur (zowel flora als fauna)
4. Kunst en Cultuur

Tot 1 oktober kunnen foto’s worden ingestuurd. Voor meer informatie en de deelnamevoorwaarden wordt verwezen naar de website van de vereniging www.hvsoest.nl/fotowedstrijd.

De prijswinnaars zullen tijdens een feestelijke bijeenkomst bekend worden gemaakt. Daarnaast kunnen de aanwezigen op deze bijeenkomst nog een keuze maken om een publieksprijs te bepalen. Daarvoor worden naast de prijswinnende foto’s ook een aantal genomineerde foto’s geselecteerd.

De foto’s moeten een mooi beeld van Soest en Soesterberg geven over het jaar 2020. We zijn benieuwd!

Tot slot

Rondom beide voorgaande activiteiten is er veel publiciteit geweest in de plaatselijke maar ook de regionale kranten en Radio Soest. In het kader van ons jubileum was natuurlijk ook het interview met Els Stolwijk en Wim de Kam interessant, vooral omdat daar nog eens het ontstaan werd aangehaald, de in 1979 georganiseerde Historische Optocht.

Zodra we de activiteiten als Historisch Café weer kunnen oppakken zullen wij de leden hierover informeren via onze website, facebook en natuurlijk in de plaatselijke Soester Courant. Blijf alert en lees onze berichten.

Namens de jubileumcommissie,
René van Hal, voorzitter

Oproep

De Historische Vereniging Soest/Soesterberg is en blijft geïnteresseerd in historisch materiaal over de gemeente. Dit kunnen zijn artikelen voor het verenigingsblad van Zoys tot Soest, fotomateriaal (zoals oude schoolfoto's, bijzondere evenementen, gebouwen in Soest, oude ansichtkaarten), maar ook bidprentjes om onze website mee aan te vullen.

Wilt u zelf meer achtergrondinformatie verzamelen bij een foto, dan kunnen wij zo'n foto ook plaatsen in de rubriek Verdwenen Soest in de Soester Courant.

Het *verleden* verrijkt de *toekomst*

Laat de historie gaan leven.

Voor meer informatie kunt u zich wenden tot René van Hal,
info@verdwenensoest.nl, ofwel telefoon 06-23284667.

Reacties van lezers

Verschillende mensen reageerden op het jubileumboek. Graag willen wij hun reacties/aanvullingen met u als lezer delen.

- Els Stolwijk attendeerde de redactie dat het 975 jarig bestaan van Soest niet in het jaar 2000 was maar (natuurlijk) in 2004.
- Op de toelichting van de foto zijn helaas de namen van de 'rechters' niet genoemd. Van links naar rechts staan op de foto: Paul Haage, Jan Menne, Wim de Kam, Bart Krol en Kees van der Wolk.
- De foto's bij het artikel Woningbouw in Soest en Soesterberg van 1980 - 2020 zijn beschikbaar gesteld door Joop Piekema.
- Van diverse lezers ontvingen wij felicitaties en positieve reacties op het de jubileumuitgave van de Van Zoys tot Soest. Daaronder ook van Jan Hazelaar en Ali van den Berg. Onder de naam Hazelaar ART supplies organiseert het bedrijf al 30 jaar exposities van hedendaagse beeldende kunst, die gratis toegankelijk zijn. Bezoekers uit Nederland en daarbuiten bezoeken de exposities. Tijd dus om deze voor Soest mooie activiteit onder de aandacht van het Soester publiek te brengen.
- Evert van 't Klooster meldt dat de kapitale villa's, op pagina 72, niet staan op het voormalige Chemco terrein, maar op een gebied waarop voorheen Kat-emaille was gevestigd. Het Chemco terrein is na een kostbare sanering volledig teruggegeven aan de natuur.

Door Sparen Weldoen

R.K. Spaarbank In Soest 1918-1959

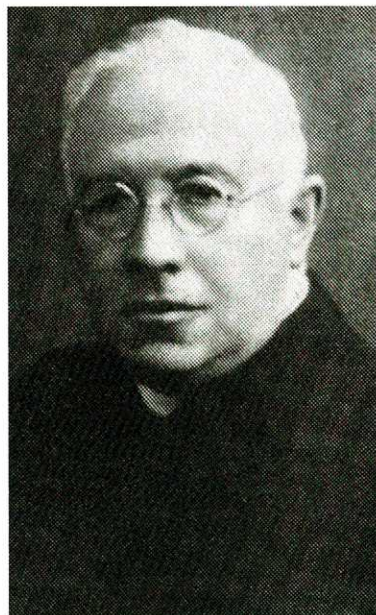
Door René van Hal

Op initiatief van pastoor A.C.H. Vossenaar is op 29 januari 1919 de Roomsch-Katholieke Spaarbank te Soest (hierna te noemen R.K. Spaarbank Soest) opgericht¹. Dat gebeurde door het verleden van de statuten, die met terugwerkende kracht op 20 november 1918 werden vastgesteld. In mei 1919 kregen deze statuten de formele goedkeuring van de Aartsbisschop van Utrecht. Gedurende 40 jaar heeft de R.K. Spaarbank Soest een bancaire functie in de gemeenschap van Soest vervuld. De activiteiten werden per 1 januari 1960 overgenomen door de plaatselijke Boerenleenbank.

Het initiatief

Pastoor Vossenaar werd in 1918 als pastoor van de H.H. Petrus en Paulusparochie benoemd in een tijd dat de katholieke bevolkingsgroep zich meer en meer organiseerde in verenigingen en organisaties. Wellicht was dit als tegenwicht voor de socialistische krachten die via Troelstra en zijn mannen hun politieke invloeden wilden vestigen. Bovendien zorgde ook de Eerste Wereldoorlog voor de nodige onrust onder de bevolking, ondanks dat Nederland een neutrale positie innam. Met de benoeming van pastoor Vossenaar in Soest werd een pastoor met een bijzonder profiel aangesteld. Uit de ervaringen die de parochianen in Oosterbeek (zijn vorige parochie) hadden opgedaan wisten de Soester parochianen dat hij een herder was met een eigen wil en dat hij nogal wat dictatoriale trekjes in zich had. Samenwerken zou niet altijd gemakkelijk worden. Zijn wil was wet en zijn manier van leiderschap was dusdanig dat bestuursleden zich nogal onderdanig opstelden en weinig tegenspel boden. Maar dat zal zeker ook te maken hebben gehad met de positie

¹ De officieel vastgelegde naam van de spaarbank in de statuten is: Roomsch-Katholieke Spaarbank. Vaak werd echter de naam R.K. Spaarbank gebruikt, maar ook R.K. Spaarbank Soest. In reclame-uitingen kwam ik "Door Sparen Weldoen" tegen; dit geeft precies het doel van de spaarbank aan.

die in die tijd aan een pastoor werd toegekend: tegen een pastoor werd nogal opgekeken. Een pastoor was een autoriteit. Hij was bovendien een pastoor die de nodige initiatieven nam om het verenigingsleven binnen de katholieke gemeenschap te stimuleren. Er zijn veel nieuwe r.-k.-verenigingen ontstaan in de periode dat hij in Soest pastoor was (1918-1931). Anderzijds is uit uitlatingen van parochianen uit die tijd op te maken dat hij makkelijk was met geld uitgeven, dat hij zelfs een gat in zijn hand zou hebben.

Op 20 januari 1919 nodigde pastoor Vossenaar op zijn pastorie verschillende maatschappelijk actieve parochianen uit om zijn initiatief, dat hij al eerder had besproken en uitgewerkt met de katholieke gemeentesecretaris J.G.A.

Batenburg, te delen en na te gaan in hoeverre er voldoende draagvlak was om een R.K. Spaarbank in Soest op te richten. Al in november 1918 had de pastoor zijn wens om een eigen spaarbank op te richten voorgelegd aan de aartsbisschop, die gezien de status van de pastoor niet direct enthousiast was, maar wel de pastoor de vrijheid gaf om zijn wens verder uit te werken in concept-statuten, waarna de aartsbisschop een definitief standpunt zou innemen.

Ongetwijfeld had pastoor Vossenaar bij de oprichting van de spaarbank vooral voor ogen om via de inleg financiële middelen ter beschikking te kunnen stellen aan katholieke verenigingen en organisaties in Soest. Aan het eind van de avond werd duidelijk dat er voldoende draagvlak was voor zijn initiatief. Bovendien had hij kandidaten voor het bestuur van de R.K. Spaarbank te Soest en leden voor een Raad van Commissarissen/Raad van Toezicht. Daarbij opteerde de pastoor om zelf voorzitter van het bestuur te worden, hetgeen breed werd ondersteund.

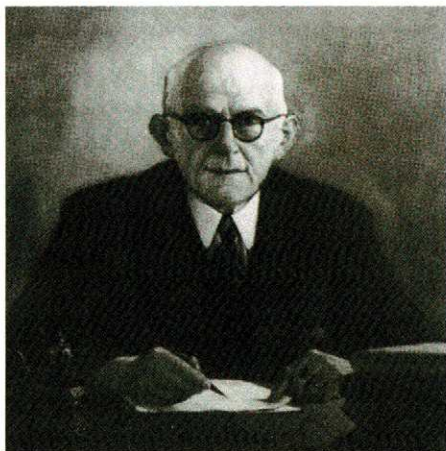
Dat hij voortvarend verder ging blijkt wel uit het feit dat al op 29 januari de statuten bij de notaris werden verleden. Deze statuten

**Roomsche Katholieke
Spaarbank.**
A.s. Dinsdag 25 April
des avonds 7 uur in het St. Joseph gesticht
Jaarvergadering
der R. C. Spaarbank.
Inleggers worden ter bijwoning dezer vergadering opgeroepen.
De vergadering is ook toegankelijk voor belangstellenden.
Namens het Bestuur,
J. BATENBURG, Secretaris.

werden nog wel ter goedkeuring voorgelegd aan de aartsbisschop, die al snel als reactie gaf dat hij geen goedkeuring zou verlenen, maar het bestuur wel succes wenste met haar werkzaamheden. Pastoor Vossenaar werd verder te verstaan gegeven dat hij geen voorzitter van het bestuur mocht worden en dat hij slechts als adviseur aan de R.K. Spaarbank in Soest verbonden mocht zijn. Het paste echter bij zijn persoonlijkheid dat hij het adviseurschap invulde als ware hij voorzitter van het bestuur.

De jaren '20 en '30

De eerste jaren kunnen als turbulent worden omschreven. Die jaren stonden voor de R.K. Spaarbank in het teken van het verwerven van een eigen plaats in de Soester gemeenschap. Pastoor Vossenaar was daarbij een belangrijk pleitbezorger, die elke zondag wel weer zijn zondagse vieringen afsloot met een oproep om gebruik te maken van de financiële mogelijkheden die de R.K. Spaarbank Soest te bieden had. Bovendien had de pastoor kans gezien enkele maatschappelijk actieve en bekende katholieke persoonlijkheden uit Soest over te halen om deel uit te maken van het bestuur. De eerste voorzitter was de heer B.F.A. Mikse, verzekeringsinspecteur en ook raadslid/wethouder van de gemeente Soest.

De gemeentesecretaris, de heer J.G.A. Batenburg, was vanaf de oprichting tot zijn overlijden in 1955 secretaris van R.K. Spaarbank Soest. Al na 2 jaar vertrok de voorzitter, de heer Mikse, uit Soest. Omdat ook de penningmeester, de heer J.G. Jansen, vertrok als bestuurslid ontstonden er al snel twee vacatures voor belangrijke posities binnen het bestuur. In huisarts J.H.A. Rupert werd een waardige opvolger voor de voorzitter gevonden. De functie van penningmeester werd enige

tijd door de secretaris, de heer Batenburg, waargenomen tot het moment dat de heer J.H. Benschop (makelaar en assuradeur) deze functie op zich nam.

Het aantal spaarders en de inleg nam in de eerste jaren in hoog tempo toe (ultimo 1919: 109 boekjes uitgegeven, ultimo 1920 waren dat er 189 en eind 1921 was dit aantal gestegen tot 310). De totale inleg was op 31 december 1921 na drie jaar functioneren fl. 67.336.

De eerste jaren werden de bancaire activiteiten van de R.K. Spaarbank uitbesteed aan de firma Commanditaire Bankvereniging Dullaert & Co, met kaskantoren in Amersfoort, Scherpenzeel, Utrecht en Soest. Vanaf 1921 regelde de R.K. Spaarbank alle bankzaken zelf en werden er tweemaal per week zittingen gehouden in verschillende lokaliteiten zoals de pastorie van de H.H. Petrus- en Pauluskerk en het Verenigingsgebouw, waar spaargelden konden worden ingelegd, dan wel opgenomen.

De heer H.L.A. Dullaert

In het boek de geschiedenis van Soest, deel 3 over de H.H. Petrus en Paulusparochie geeft de schrijver, de heer Knaapen, aan dat hij geen nadere informatie had over de activiteiten van de heer Dullaert. Hij ging ervan uit dat er sprake was van een particuliere commissionairsfirma.

Uit nader speurwerk blijkt dat in Soest al in 1917 aan de Van Weedestraat één van de kantoren van de Commanditaire Bankvereniging H.L.A. Dullaert & Co. was gevestigd. De hoofdvesting stond in Amersfoort. De heer Dullaert was bestuurlijk daarnaast jarenlang actief binnen de Vereniging R.K. Bankiers. De eerste penningmeester, de heer J.G. Janse, was enige tijd ook werkzaam op zijn kantoor.

In 1920 heeft de heer Dullaert zijn kantoor verbouwd en uitgebreid met een aantal kluis kamers. Deze verbouwing is verricht door Dorrestein & Rademaker.

Niet lang daarna, in 1921, is de Commanditaire Bankvereniging H.L.A. Dullaert & Co. gefuseerd met de eveneens in Amersfoort gevestigde

Centrale Crediet- en Landbouwbank. Ook deze bank had een vestiging in Soest, ook gevestigd was aan de Van Weedestraat. Na de fusie werd de heer H.L.A. Dullaert directeur van deze bank. Deze functie heeft hij niet lang volgehouden want al in hetzelfde jaar nam hij ontslag. Zijn ambities zouden liggen bij het verder opzetten van een Rooms-Katholieke Bank in Nederland. Enkele jaren later is hij directeur van de Nationale Spaar- en Emissiebank te Amsterdam. Wellicht dat er ook een andere reden van zijn vertrek is geweest, omdat in de Jaarvergadering van de Centrale Crediet- en Landbouwbank nogal wat vragen zijn gesteld rondom de wisselingen in de directie van deze bank. De Raad van Commissarissen werd gevraagd om meer openheid. Met de beëindiging van de activiteiten van de Commanditaire Bankvereniging H.L.A. Dullaert & Co. stopten ook zijn ondersteunende activiteiten bij de R.K. Spaarbank en ging de R.K. Spaarbank op eigen kracht verder met het regelen van alle bankzaken. In de Algemene Vergadering van de R.K. Spaarbank in mei 1921 werd zijn inzet zeker in de verslaglegging op allerlei manieren als stipt en adequaat getypeerd.

De positieve resultaten van de R.K. Spaarbank in de beginjaren zorgden niet alleen voor versterking van de reservepositie (50% van het positieve saldo werd toegevoegd aan de algemene reserve), maar ook voor financiële ondersteuning van diverse katholieke verenigingen en

organisaties. Dit waren o.a. de Vincentiusvereniging en de Elisabethvereniging (verenigingen die zich bezighielden met de ondersteuning van gezinnen die het financieel moeilijk hadden) en het Comité bevordering katholieke lectuur (de voorloper van de later R.K. Bibliotheek). Met trots werd bij de viering van het 15-jarig bestaan in 1935

Algemeene Vergadering Rooms-Katholieke Spaarbank

Aanstaande Donderdag. 4 September 1924, te zeven uur, Jaarvergadering in de zaal der St. Jozef Jongelingsvereniging.

Tot deze vergadering worden uitgenoodigd alle parochianen en wel op de eerste plaats de inleggers zelf en verder allen, die om eenigerlei reden wenschen kennis te maken met doel, werking, geldelijk beheer etc. der spaarbank. Zie verder onder plaatselijk nieuws.

Het Bestuur der Spaarbank voornoemd,

De Secretaris,
J. BATENBURG.

De Voorzitter,
J. H. A. RUPERT.

Soest, 25 Augustus 1924.

opgemerkt dat al meer dan fl. 10.000 positief resultaat was behaald en dat het ingelegd kapitaal was gestegen tot bijna fl. 120.000. Zeker de Elisabethvereniging nam in die tijd een bijzondere positie in. In die jaren was het binnen de katholieke gemeenschap gewoonte dat in de besturen en comités slechts mannen zitting hadden. Van de Elisabethvereniging waren echter alleen dames lid. De vereniging ondersteunde niet alleen met financiële bijdragen, maar zorgde ook voor materiële zaken als aanschaf van kleding, het uitdelen van maaltijden e.d.

Ook mag in de katholieke gemeenschap de rol van de zusters van zowel het Sint Jozefgesticht als van Mariënborg niet onderschat worden en ongenoemd blijven. De zusters van het Sint Jozefgesticht (Zusters Onze Lieve Vrouw van Amersfoort) verzorgden onderwijs op verschillende kleuterscholen en de lagere scholen, maar verzorgden in het Sint Jozefgesticht ook de aldaar wonende ouderen. De zusters van Mariënborg (Zusters Augustinessen van Delft, later Heemstede) waren naar Soest gekomen om zorg te verlenen als wijkverpleegkundigen en namen later de bejaardenzorg op zich in het bejaardentehuis (Nieuw-) Mariënborg.

Vanaf 1924 werd er door het bestuur natuurlijk ingespeeld op het ontstaan van een nieuwe parochie in Soest, de H. Maria Onbevlekt Ontvangen, met een eigen kerk en een eigen pastoor. Men wilde ook die parochianen bij de R.K. Spaarbank betrokken houden. Weliswaar bleef de dominantie bestaan van de H.H. Petrus en Paulusparochie, omdat hun pastoor als geestelijk adviseur nauw betrokken was bij de R.K. Spaarbank.

Soester R.K. Spaarbank.
Het Bestuur maakt bekend, dat, wegens brandstofgebrek, is de Kerkkamer, tot nadere aankondiging
geen zitting van de Spaarbank meer gehouden wordt
en dat vanaf heden, 7 OCTOBER 1940, voor de Spaarders gelegenheid tot inleggen en terug behalen van gelden zal bestaan ten huize van den Heer J. H. Benschop, Steenhoffstr. 17, op Zaterdagmiddag van half 4 tot 4 uur.

De oorlogsjaren

Aan het eind van de 30-er jaren werd de financiële situatie er door de crisis voor de spaarders niet eenvoudiger op. Er werd meer geld opgenomen dan ingelegd. Bovendien

Soester R.K. Spaarbank.

Ingevolge artikel 17 van de statuten worden de spaarders verzocht in de maand Februari hun boekjes ter controle en bijschrijving van de rente in te leveren.

Zitting heeft plaats:

a. Julianalaan 75. Dinsdags en Vrijdags van 9—12 en 2—4 uur.

b. St. Ludgardis gebouw Soestdijk, Zaterdag van 3—4 uur.

Vanaf Zaterdag 1 Februari a.s. kunnen ook wederom gelden worden ingelegd en opgenomen aan laatstgenoemd adres.

HET BESTUUR.

trok een grote spaarder zijn geld terug. Toch wist de R.K. Spaarbank nog jaarlijks winst te maken. Daarnaast moesten door de koerswisselingen ook de reserves af en toe worden aangesproken. Toch bleef het bestuur positief. Wat verder opvalt is dat er wegens brandstofgebrek geen gebruik meer werd gemaakt van de Kerkekamer om bankzaken

te regelen. Dit gebeurde dan vaak als alternatief bij een van de bestuursleden thuis.

Direct na de oorlog vestigde het kantoor van de R.K. Spaarbank zich op Julianalaan 75. Hier was ook het accountantskantoor van de sinds 1939 actieve penningmeester A. van Hal gevestigd. Het kantoor was twee dagdelen per week geopend.

De R.K. Spaarbank 30 jaar

In november 1948 werd het 30-jarig bestaan van de R.K. Spaarbank gevierd. Het tegoed van de spaarders liep na de teruggang tijdens de oorlogsjaren weer op naar inmiddels fl. 320.000. Op dat moment hadden bijna 650 spaarders een spaarbankboekje bij de R.K. Spaarbank. Alhoewel het bestuur zichtbaar positief was, waren er ook zorgen over de hoogte van de reserves. Volgens de landelijke normen was de reserve in relatie tot het ingelegd kapitaal te laag. Het bestuur stelde zich dan ook als voornaamste doel om de reserves op peil te brengen. Dit betekende dat de winst enkele jaren volledig werd bestemd om de reserves te verbeteren en er geen ruimte was om de verschillende verenigingen een bijdrage te verstrekken. Ook het rentepercentage voor de spaarders werd niet verhoogd. Dat is een beeld dat eigenlijk voor het gehele bestaan van de R.K. Spaarbank gold: het rentepercentage varieerde rond de 4% en werd slechts incidenteel naar boven dan wel beneden bijgesteld.

Discussie over de toekomst en besluit tot fusie

In de jaren '50 ontstond de discussie over de toekomst van de zelfstandige R.K. Spaarbank. De eisen van De Nederlandsche Bank namen toe, de risico's werden groter en het voordeel voor de parochie werd steeds beperkter. In 1956/1957 belandde de R.K. Spaarbank zelfs in zwaar weer. Reden om te zoeken naar een nieuwe toekomst voor de spaarders van de R.K. Spaarbank. Met twee banken werden contacten gelegd om te onderzoeken in hoeverre de activiteiten van de R.K. Spaarbank zouden kunnen worden overgenomen. Deze gesprekken werden gevoerd met de Nutsspaarbank en de plaatselijke Boerenleenbank. Om diverse redenen bleek er bij het bestuur een duidelijke voorkeur voor een fusie of overname door de Nutsspaarbank. De voornaamste reden hiervoor was dat zowel de Nutsspaarbank als de R.K. Spaarbank waren aangesloten bij de Spaarbankbond en de Boerenleenbank niet. Er bestond namelijk al vele jaren een intensieve relatie met de Spaarbankbond, zeker in de tijd dat de financiële positie van de R.K. Spaarbank onvoldoende op orde was. Bovendien sloten zij het beste aan bij de oorspronkelijke doelstellingen van de R.K. Spaarbank. De Boerenleenbank in Soest was in die tijd aangesloten bij de Centrale Boerenleenbank in Utrecht, die, in tegenstelling tot de Centrale Boerenleenbank in Eindhoven, geen specifieke katholieke identiteit had.

Uiteindelijk waren het toch financiële overwegingen die de doorslag gaven. De Boerenleenbank Soest was bereid om de activiteiten met het ingelegd kapitaal over te nemen, waarbij de opgebouwde financiële reserve beschikbaar bleef voor het bestuur van de R.K. Spaarbank. Deze kon hiermee voor de laatste keer aan haar doelstellingen voldoen door katholieke verenigingen en maatschappelijke organisaties te ondersteunen. Naast het behoud van de aanwezige reserves werd door de Boerenleenbank ook een bedrag van fl. 2.500 aan goodwill betaald. In totaal was daardoor ruim fl. 26.000 beschikbaar om uit te keren.

Tijdens de Algemene Ledenvergadering op maandag 28 december 1959 werd in het St. Ludgardusgebouw te Soestdijk unaniem door de leden ingestemd met het voorstel tot fusie van de "Soester Roomsche Katholieke Spaarbank" met de "Stichting Spaarbank" van de Coöperatieve

Wederde Heer,

Door deze heb ik de eer u uit te nodigen tot het bijwonen van de jaarlijkse ledenvergadering, welke zal gehouden worden op:

Woensdag 23 December 1959 om 8.00 uur in het Raadhuisgebouw aan de Kerkhofstraat te Soest. (Tussendaal)

Ten aanzien van punt 6 van de agenda zij hierbij vermeld dat het bestuur van de Soester R.K. Spaarbank, na rijp beraad, tot de conclusie is gekomen dat, gezien de gang van zaken gedurende de afgelopen jaren, waarbij het aantal en omvang van de spaarders aanzienlijk is teruggelopen, terwijl het aantal nieuwe spaarders uiterst gering moet worden geacht, de Soester R.K. Spaarbank geen voldoende levensvatbaarheid meer heeft en het voortbestaan van de spaarbank, met alle daaraan verbonden risico's, niet meer in het belang van de huidige spaarders moet worden geacht.

Het is voor een lidde spaarbank als de Soester R.K. Spaarbank niet mogelijk, in verband met zijn financiële draagvermogen, dezelfde service te bieden als andere spaarinstellingen, terwijl van een opbrengen van de rentevergoeding aan de spaarders op het huidige R.K. eveneens de bevoorrechte reden geen sprake kan zijn.

Door ontbinding van de Spaarbank bij wijze van fusie met een andere plaatselijke spaarinstelling kunnen de belangen van de spaarders veilig gesteld worden, terwijl tevens uit de reserves een niet onaanvaardig bedrag restteert om aan sociale instellingen te worden uitgekeerd, waarmee het bestuur van de Soester R.K. Spaarbank in staat zal zijn het zwaartpunt bij de oprichting van de spaarbank in 1911 gesteld, tot verwezenlijking te brengen.

Ingevolge artikel 38 lid 1 van de statuten van de Soester R.K. Spaarbank heeft het bestuur het advies ingewonnen van het bestuur van de Nederlandse Spaarbankbond te Amsterdam, welk bestuur bij schrijven van 04.7 december j.l. eveneens tot ontbinding van de spaarbank bij wijze van fusie met een andere plaatselijke spaarinstelling, op grond van gelijk aan levensvatbaarheid, heeft geadviseerd.

Vertrouwende dat u op deze belangrijke vergadering aanwezig zult willen zijn verzoekt ik inmiddels,

hoogachtend,

AGENDA.

1. Opening.
2. Voorlezing van de notulen van de vorige vergadering en vaststelling hiervan.
3. Behandeling van de jaarstukken over het jaar 1958 met voorstel tot goedkeuring.
4. Behandeling van de verslagen inzake de controle van de administratie van de Soester R.K. Spaarbank over de jaren 1957 en 1958 door de Nederlandse Spaarbankbond.
5. Financieel overzicht van de penningmeester over het jaar 1959.
6. Voorstel tot ontbinding van de Soester R.K. Spaarbank door fusie met een andere plaatselijke spaarinstelling.
7. Rondvraag.
8. Sluiting.

Boerenleenbank gevestigd te Soest. Na ruim 40 jaar hield de R.K. Spaarbank per 31 december 1959 op te bestaan. De spaarders konden in de eerste maanden van 1960 hun spaarbankboekjes inwisselen voor een nieuw boekje bij de Boerenleenbank.

Voor de afhandeling van zaken van de R.K. Spaarbank werd een speciale liquidatiecommissie ingesteld, die uiteindelijk in 1966 de afhandeling van zaken afgerond had. Bij de afhandeling konden met de Belastingdienst goede afspraken gemaakt worden, waarbij er over de reserves geen

vennootschapsbelasting hoefde te worden betaald, maar ook dat er geen sprake was van enige vorm van successierechten. Daardoor konden de beschikbare financiële middelen maximaal aan de voorgestelde doelen worden uitgekeerd.

De R.K. Spaarbank heeft in de ruim 40 jaar dat zij bestond vele duizenden guldens bijgedragen aan vooral maatschappelijke doelen in de katholieke gemeenschap van Soest. Daarmee vervulde ze een belangrijke rol en paste het bij het tijdsbeeld dat er veel verenigingen waren ontstaan en verbonden met deze gemeenschap. Vanaf 1960 kwam er stapsgewijs een einde aan deze confessioneel onderscheiden verenigingen en instellingen. Dit sloot aan op de maatschappelijke ontwikkeling, dat de overheid zorgt voor sociale voorzieningen.

Nawoord van de auteur

Het was voor mijzelf een bijzondere ervaring om in de archieven

van de Historische Vereniging Soest de beide notulenboeken van de R.K. Spaarbank aan te treffen. Al eerder was ik op zoek geweest naar informatie over de activiteiten van deze bank en vooral ook naar de betrokkenheid van mijn grootvader en vader hierbij. Als kleine jongen wist ik dat mijn familie, onder meer ook mijn tante An, een belangrijke rol vervulde bij de dagelijkse activiteiten van deze bank. In het pand waar mijn vader zijn kantoor jarenlang had, en mijn oma woonde met mijn tante en haar kinderen, stond in de bijkeuken een grote kluis waarvan altijd werd gezegd dat er weinig contanten in lagen maar wel belangrijke papieren.

Met het doorlezen van de notulen en het kennisnemen van diverse krantenberichten is mij veel meer duidelijk geworden van hetgeen zich in het eerste deel van de vorige eeuw afspeelde, vooral in de katholieke gemeenschap. Veel maatschappelijk actieve katholieke Soesters waren bij deze R.K. Spaarbank betrokken. Je komt namen tegen van personen die in veel verenigingen bestuursfuncties uitoefenden.

Het is natuurlijk wel zo dat de autochtone boerengemeenschap van Soest zijn bankzaken deed bij de plaatselijke Boerenleenbank. Een bank waarvan het ingelegd vermogen ook vele malen groter was dan hetgeen er bij de R.K. Spaarbank omging. De R.K. Spaarbank werd bestuurd en beheerd door vrijwilligers die vaak belangeloos vele uren daaraan besteedden.

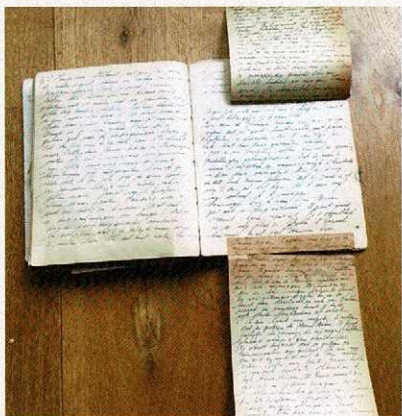
Bronnen

- Notulenboek van het Bestuur van de R.K. Spaarbank te Soest, ondergebracht in het archief van de Historische Vereniging Soest.
- Notulenboek van de algemene vergaderingen van de inleggers in de Roomsche Katholieke Spaarbank te Soest, ondergebracht in het archief van de Historische Vereniging Soest.
- De Petrus en Paulusparochie door E.S.I. Knaapen; een uitgave van de "Historische Vereniging Soest", deel 3 in de uitgegeven reeks "Geschiedenis van Soest".
- Diverse krantenberichten en advertenties in plaatselijke en regionale kranten.
- Kennis vanuit de persoonlijke ervaringen van de familie Van Hal, waarvan leden gedurende tientallen jaren actief betrokken waren bij het wel en weer van deze R.K. Spaarbank.

Oorlogsdagboek van tante Martha 1944-1945

Door Hans van Hees

DEEL 3

Vervolg en laatste deel uit het dagboek van een jonge Soester vrouw, Martha Rademaker. Het dagboek is bewerkt door Hans van Hees. Om de stijl en inhoud zoveel mogelijk te bewaren, is de tekst grotendeels in de originele stijl van het dagboek gelaten.

Hier en daar spreekt de emotie van de schrijfster. Bijvoorbeeld bij de bevrijding werden “foute” Nederlanders opgepakt en belaagd. De redactie is zich er van bewust dat de beleving daarvan als schokkend kan

worden ervaren. Wij menen echter dat de intrinsieke beleving van de bevrijding voldoende waarde heeft, om de tekst authentiek te laten.

Tevens worden, vanwege de privacy, sommige namen als “x” geschreven.

Dinsdag 24 oktober 1944

Vandaag waren er razzia's in Bussum en Laren. Er is toch een mooi schuilplaatsje gemaakt. Daar vinden ze de mannen nooit. Vandaag was 't bos afgezet op de Wieksloot, om te zoeken naar Engelse krijgsgevangenen die ontvlucht waren. Meneer ter Horst en Jan Scholte zijn er ook (bij de schuilplaats dan). 't Is maar afwachten. Heel veel mannen melden zich niet.

Woensdag 25 oktober 1944 JARIG!!!! (20 jaar)

Nog nooit zo'n gekke verjaardag gehad. Ik heb er niets aan gedaan. Van 't evacuatie-personeel kreeg ik bloemen. Tegen de baas heb ik niks gezegd.

Ik moest natuurlijk tracteren op 't bureau. Ik wat kersen meegeenomen. Toen kwam Rasch met 't bericht dat er kabels doorsneden waren, en als represaille zouden ze 't huis van Kok opblazen en van Mets en van Kuiper. 't Was een rot toestand in één woord. Opeens 4 klappen. Even later een vuurgloed. Ja hoor, daar brandde wat. 't Is zo benauwd, hopeloos. Als 't lang duurt word je zo zenuwachtig.

Donderdag 26 oktober 1944

Nog critieker. Herhaalde oproep om mannen. Komen ze niet, dan neemt men drastische maatregelen. Alleen 't huis van Kok is verbrand. Ik zit nu op kantoor te schrijven. Mevrouw komt net vertellen dat “de Viersprong”¹ opgeblazen is. 't Is toch verschrikkelijk. Gisteren ben ik aardappels wezen narooien op 't kamp. We zijn gelukkig niet ingesperrt. Mevr. Duyn en Truus en anderen verleden week wel. Ze moesten dan voor de Duitsers werken en dan kregen ze 10 kg mee naar huis. Dan werden ze helemaal naar de kamp van Zeist meegeenomen.

Vrijdag 27 oktober 1944

Op Soestduinen weer aardappels wezen rooien.² Er werd flink geschoten. Ik heb ongeveer 10 kg. meegebracht. Vader heeft 's morgens ruzie gehad met Reppel³. Hij moest kapotte ruiten repareren bij de partij en dat deed hij niet. Toen werd Reppel kwaad, enfin Vader heeft hem flink de waarheid gezegd. En 'm verweten dat ze voor het doorsnijden van kabels niet de schuldigen opsporen maar de boel van onschuldigen verbranden. Vader zei dat hij moest breken met Reppel. Hij wilde eerlijk door de wereld gaan en dat kon hij nu niet. Toen zijn ze kwaad uit elkaar gegaan. Reppel was gisteren ook bij de brand van “De Viersprong”. Nu waren wij zo bang dat er ook bij ons in de buurt wat aan zou gaan, vanwege Reppel. Men sprak al over Schothorst en over Burgsteden op de Eigendom. Uit voorzorg hebben die de boel er toen maar uitgeslept.

¹ Restaurant-Villa aan het Nieuwerhoekplein.

² Mensen gingen bij Den Dolder aardappels narooien van door Duitsers geogste velden.

³ Reppel was een Duitser die het huis aan de Dorresteinweg 3 huurde en bewoonde toen Joh Rademaker het pand begin jaren '40 kocht. Later is het gezin er zélf gaan wonen.

Vader gaat steeds aardappelen narooien, dan is ie van de weg af en hij doet goed werk. Ik weet niet in wat voor een toestand of ik nu leef. Al gebeuren er nog zulke ernstige dingen, je stapt er al weer gauw overheen. Aan die bom bij Cormax denk je al niet meer. Toen die viel was ik niet bang en toch stond ik te trillen. Dat waren de zenuwen. Gisterenmiddag was 't ook een soort zenuwstemming. Toen hebben we alles klaargelegd en bij elkaar gezocht voor als we plotseling weg moesten. Koffers gepakt etc. Vooral omdat Vader met Reppel gebroken had.

Zaterdag 4 november 1944

Evacuatiepost waarschijnlijk opgeheven. In Den Dolder zijn we vanmorgen aardappels wezen rooien. We hadden 45 kg. Van de week al eens 30 en 35. Dus da's een mooi klitsje. Maar we hadden ook niks meer. 't Is een rot werk!

Zondag 5 november 1944

De 2 jongens van Hooischuur zijn door 't spelen met een handgranaat om 't leven gekomen. Ruiten stuk en een klap!! Verschrikkelijk voor die mensen. Na 't Lof sprak ik Anny de Beer. Ze was in verpleegstersuniform met verlof. Met Januari zou de verpleegsterscursus in Bussum gewoon beginnen, dus 'k ben maar begonnen mijn boel klaar te maken.

Maandag 6 november 1944

Vanmiddag zouden we naar Den Dolder gaan rooien maar de Tommies bombardeerden een munitietrein. Goed geraakt hoor. Een klap en een rookwolk. Ik schrok me dood. Er waren ook rooiers gewond enz. 's Middags zijn we daarom maar op Soestduinen wezen rooien. 14 ½ kg. 't Is toch weer meegenomen. Misschien gaan we van de centrale Keuken eten. Iedereen doet 't en je hebt haast niks. Voor 't lenen van de kar kregen we 1 pond zout. Dat is ook al goud waard. Ze betalen f5,-. Dat zal wel meer worden. 't Was zelfs gedistribueerd. Één rust meer: Reppel is weg.

Dinsdag 7 november 1944

Aardappelen wezen rooien in Den Dolder. 't Was erg koud. We hadden 20 kg. J. Konings is bij de baas geweest. Hij is 'm gesmeerd van de IJssellinie met een fiets die hij gepikt had van een Todt-soldaat.

Woensdag 8 november 1944

Ons kipje heeft een ei gelegd. Om 10 voor 10 haalde Vader 't uit 't nest. 't Was een heel feest.

Donderdag 9 november RAZZIA!!! Eindelijk!!!

Lang gewacht, Stil gezwezen, Nooit gedacht, Toch gekregen. 's Morgens om 6.15 schieten! Wij ons bed uit en 't regende en was erg guur. Allemaal soldaten bij tante Cor, tante Riek, de Rond, Kuiper; 't liep vol. Wat zou 't zijn? Razzia? Wij vader gewaarschuwd. Wij alles in de gaten houden. 't Was nog erg donker. Er werden mannen aangehouden. Vader onder de grond gekropen in zijn schuilhoek, veel te tochtig. Z'n leren bontjas aan. Steeds bleven ze patrouilleren. 't Was zulk hondenweer; 't sneeuwde notabene. De mannen moesten allemaal mee om hun persoonsbewijzen te kunnen controleren. Naderhand bleek dat ze de hele dag in de kou konden staan en dan naar Amersfoort werden gebracht. Om 1 uur kwamen ze het huis doorzoeken. Moeder zei dat vader al gepakt was met 't luiken open maken. Ze stond bijna te huilen, 2 tranen in 'r ooghoeken. Naderhand hebben we erom gelachen, maar toen niet. Enfin, icht muss doch mal sehen, zei de Duitser en hij keek beneden een beetje. Boven keek hij niet en vader kwam wel weer terug. Moeder moest niet angstig worden. Dus daar waren we mooi doorgerold. Om 4 uur smeerden ze 'm. 't Was toch een angstige dag geweest. Wij mochten ook de straat niet op. Reuze opluchting toen ze weg waren.

Zaterdag 11 november 1944

Werden gewaarschuwd: Razzia SS. Bleek niet waar te zijn. Veel mensen niet thuis geslapen.

Zondag 12 november 1944

Nu heet 't dat de Grüne Polizei met speurhonden razzia komt houden. Er is nu een gevechtspauze. Bij 't aardappelrooien in Den Dolder waren er Tommies.

Woensdag 14 november 1944

Gisteren in Baarn razzia voor Rotterdammers die opgepikt waren en uit de trein gesprongen. In weken geen frontrumoer meer gehoord.

Zaterdag 18 november 1944

Met Vader naar fam. Engels in IJpolder. Appels mee heen genomen en tarwe, bruine bonen en gerst teruggenomen.

Maandag 20 november 1944

Met Stien Geerders naar Grootebroek. Reuze hartelijke mensen. We kregen volle melk, boter op brood en kaas. Zelfs hadden ze clandestien electrisch licht. 't Was luilekkerland.

Dinsdag 21 november 1944

Bij Rave, de kapper, geweest. Van Niek kregen we 12 bloemkolen en wat bonen. Door allerlei plaatsjes naar Hoorn gereden. Lekker gegeten. Daar hebben ze 't nog niet slecht.

Woensdag 22 november 1944 Regen-wind-storm

Om 11 uur mochten we pas weg naar huis. Veel bonen van meneer gekregen en kaas. Vóór Purmerend stukken gelopen. Stien's bagagedrager begaf 't. Stien huilen. Doorzetten. Na Purmerend in 'n groepje. Ging beter. Half 4 op de pont. Gelukkig geen controle. Ik wilde door naar Soest. Stien niet. Toen naar Oom Rein Velthuisen in Amsterdam. Erg fijn gegeten. Geitenvlees. Vanuit Artis naar huis opgebeld. Mijn bagagedrager was ook stuk. We waren kletsnat. Er stond veel land onder water. Troosteloos, triestig. Vooral ook die onafgebroken stroom van mensen die eten gaan halen, 'n treurig gezicht.

Donderdag 23 november 1944

Oom Rein met de bakfiets mee naar Soest. Controle Merwedeburg. Niets afgenomen dankzij 't evacuatie-ordonnans-bewijs. Om 12 uur waren we thuis. Kletsnat. 's Avonds buit bij elkaar gezocht. 94 pond bonen en 7 pond tarwe.

Vrijdag 24 november 1944

Weer mannen oppikken. Fietsen vorderen op de Nieuweweg. 'n Opgepikte jongen vluchtte. Moffen renden de Smitsweg op. Schieten !!! Niet gevonden. Strumpel meegenomen, Rinke Tolman ook en Geer Beuken. Ze moesten helpen bomen hakken in Amersfoort en Soestduinen. 't Viel erg tegen na die

rust in Grootebroek en 't lekkere eten nu die onrust, de waterpap en 't brood zonder boter.

Zaterdag 25 november 1944

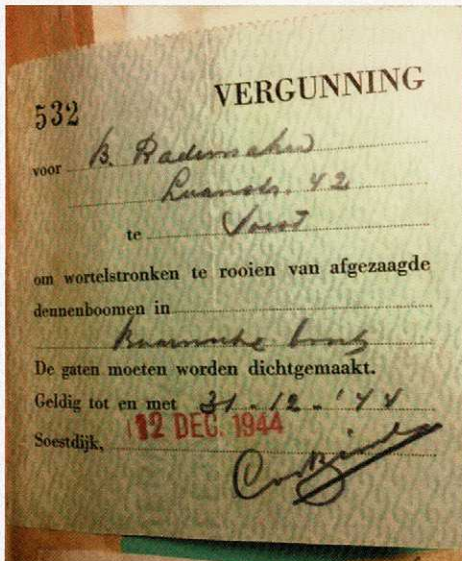
Weer veel ellende. Evacuees ruzie. Allemaal met eten. Tommies bombardeerden Laren (waar kleren ingeleverd moesten worden) en Baarn. Veel paarden dood.

Zondag 26 november 1944

Onder de Hoogmis weer Tommies. Vuurduveltje* wil niet. Vader sacherrijng. Allemaal Pe in. We hoorden dat Mariënburch leeg moest, maandag om 12 uur. 's Avonds geen licht aan gedaan, bij de maan geschemerd. Was gezellig. *Klein kacheltje

Maandag 27 november 1944

Omdat het bijna 30/11 is en ik niet meer op kantoor kom, had de baas er nog iets van willen maken, maar 't is onmogelijk. Daarom mocht ik blijven eten. Mevrouw was jarig. 't Was heerlijk. Aardappelen met sperciebonen, konijn, knijnragôut, compôte, wijn, pudding. Overheerlijk. De jongens hebben aardappelen nagerood. Tijntje van Esch ligt op sterven.

Dinsdag 28 november 1944

Tijntje is gestorven. 26 jaar oud, op punt van trouwen.

Donderdag 28 december 1944

Na tante Juul (van oom Gerrit) een week geholpen te hebben (ze had bloedvergiftiging) ben ik met Nel van Hees naar Vierakker geweest, achter Zutphen. Boer in, boer uit, in de gladdigheid. We zijn 3 keer gevallen.

Vrijdag 29 december 1944

De boer op. 42 pond rogge, 7 pond haverhout, 1/2 kofferbrood, 20 eieren,

dat was de oogst per persoon. Bij Tjonk hebben we geslapen. Er worden daar veel VI's opgelaten. 80% komt verkeerd terecht. De mensen hebben er schrik voor.

Zaterdag 30 december 1944

Weer naar huis. Thuis misselijk van 't gebakken ei met spek, de volle melk en de spekpannenkoeken. Maar ze waren blij met de buit. We zijn ook nog met Oom Theus naar de fam. Engels in de Houtrakpolder geweest. Toen hebben we 120 km. Gefietst voor 15 p. tarwe en 9 kg aardappelen in ruil voor shag notabene.

Opmerking van de redactie: in de periode van december tot eind maart is de schrijfster in dienst getreden als leerling verpleegkundige in het Majella ziekenhuis te Bussum en heeft zij het dagboek in die periode niet bijgehouden.

Donderdag 22 maart 1945 In Bussum

In de wacht. Eindelijk even tijd genomen om te schrijven. Ik ben nu al aardig gewend. Eerst viel 't me wel mee, toen viel 't me weer tegen maar nu vind ik 't wel leuk. Alleen moest ik niet zo naar huis verlangen. In het begin heb ik een vrije dag in het Majella ziekenhuis in Bussum moeten blijven. Wat vond ik dat erg. Ik ben nu voor de 3e keer in de wacht. Verleden week wou ik om half acht nog naar huis maar toen brak mijn ketting. Toen was ik van plan de volgende morgen lopend te gaan. Toen kwam Riet van Opstal haar fiets aanbieden. Dat vond 'k toch zo leuk!! Toen ben 'k met twee fietsen naar huis gegaan en heeft vader 'm gemaakt. We hebben 'n pakket uit Zweden gekregen. Een echt wittebrood en 125 gr. Boter. Dat was 'n feest. Iedereen liep te glunderen met z'n broodje. 't Was ook zo heerlijk. 't Eten is hier toch wel goed. Maar 't is niet te veel.

Zaterdag 24 maart 1945

Ik moet me er echt toe aanzetten om weer te schrijven. In 't begin in Bussum kon ik er helemaal niet toe komen, maar dat kwam ook wel omdat ik me totaal niet op m'n gemak voelde. Al dat vreemds, vreselijk!! Ik dacht: hier wen ik nooit. Op 1 februari kwamen de nieuwen, zat je er ineens tussen. Dan die eerste vrije dag!! 't Was haast niet te fietsen, zo glad, maar 'k moest

en zou naar huis. Dat was 'n feest toen ik thuiskwam. Het werk is leuk en de verpleegsters zijn ook leuk maar dat verlangen naar huis. Trouwens, dat hebben ze allemaal.

Men zegt dat 't erg goed gaat. Er zijn luchtlandingstroepen over de Rijn geland en er hangt een nevelgordijn in de Achterhoek. 't Grote offensief is schijnbaar al begonnen. Men sprak al over vrede vóór Pasen maar dat geloof ik nooit. Ik denk wel dat het herfst zal worden. 't Eten wordt slecht. Ik zit ook wel over thuis in. Vader ruilt tabak voor aardappelen maar hij is haast door de tabak heen en wat dan. Hijzelf neemt 't gelukkig niet te zwaar op, hij zegt, we zijn er steeds gekomen dus nu ook wel. Maar bij veel mensen is 't huilen. Er gaan ook veel mensen dood. Van de week hebben ze Bosch van Bredius gebombardeerd. De familie Bowy is getroffen. Mevrouw ligt bij ons op de klas. Vreselijk moeten ze er uitgezien hebben.

Woensdag 2 mei 1945

Weer 1 ½ maand verder en nog geen vrede. Soms is 't me of 'k 't niet meer uit zal kunnen houden. 't Ene ogenblik denk je binnen 24 uur is 't vrede en 't andere ogenblik denk je 't kan nog wel jaren duren. 't Was zo druk op straat met terugtrekkende troepen. Alle fietsen vorderden ze, ouwe dameskarretjes, op massieve banden, zonder banden. Donderdag 19 april kwam 't bericht ze zaten 35 km van Amersfoort. Dat was 'n opschudding. Dat moest ergens bij Baarn of Soest zijn. Toon Bos beweerde pertinent dat ze bij de Eembrug waren. Wij waren zo blij: Soest was bevrijd zonder veel bombarderen. Want wij hadden niets gehoord. We dachten minstens vóór zondag zijn we zelf vrij. Maar wat viel dat tegen. We hoorden niets meer, alle berichten bleven elke dag hetzelfde dus we hoopten niet meer. Afgelopen donderdag had ik een vrije dag. Iemand beweerde Soest was gesloten en een ander zei 1 uur per dag mag je erin. Dus ik dacht 'k waag 't. Woensdagavond ik om half 7 te veld. Buiten Hilversum kwam ik mensen tegen, lopend uit Soest, die zeiden dat ik er toch niet inkwam, alleen van 5 tot 6 en 's morgens van 8 tot 9. Ik toch doorzetten. Onderweg werd het steeds stiller. Geen mens zag je nog, alleen Moffen. Opeens begonnen ze erg te schieten. Dat was angstig. Toch kwam ik thuis, wat keken ze op. En daar begon 't verhaal. De Tommies schoten op stukken geschut die bij Schothorst, Kamphorst, 't kerkhof stonden. Maar de meesten kwamen ernaast terecht. Bij Kamphorst 28 ruiten stuk, bij Kühler alles leeggeroofd. Op de Beetzlaan

veel huizen beschadigd, de Openbare school beschadigd, 'n huis in elkaar op de Julianalaan, Nachtegaalweg, Nieuwstraat, Verl. Talmalaan, Smitsweg, overal waren ze terecht gekomen en hadden veel vernield. Toen moest ik de schuilkelder zien, daar sliepen ze allemaal in met die van tante Riek. Wat was dat een oorlogsellende-beeld. Vreselijk. Achteraan stond een lichtje met een Mariabeeldje en verder al die mensen in dekens gerold. 't Was om te huilen. Enfin, ze vertelden verder: Koen Werkhoven was dood en nog 6 anderen. Toen zijn we naar bed gegaan. Oom Theus, Vader en ik in huis, de anderen in de schuilkelder. 's Nachts zijn die Moffen met 't geschut weggegaan. Nu waren de mensen veel geruster, ze durfden weer op straat. 's Avonds ben 'k weer rustig naar huis gegaan (Bussum). Toen kwam ineens (vrijdag of zaterdag) 't bericht van capitulatie. Ik geloofde 't niet maar er bleek toch wat van waar te zijn. Wapenstilstand is er in ieder geval.

Donderdag 3 mei 1945

Dinsdag kwam Beertje terug uit Soest. Daar moest iedereen behalve van 8 tot 10 en 5 en 6 binnenblijven. 't Hele dorp. Enfin, we dachten allemaal deze week is 't vrede. Hitler is nu dood en Berlijn is gevallen maar ze vechten door tegen Rusland. Ik ben maar bang dat de Amerikanen en de Russen met elkaar gaan knokken. Ik ben weer echt pessimistisch met 't oog op de vrede. Maar gisteren was 't zo'n feest. Toen kwamen er Tommies pakketten uitgooien bij Crailoo. De Moffen hadden een heel stuk afgezet ervoor. Ik werd wakker van 't gejoel van de mensen. Ik uit 't wc-raampje gaan kijken. Daar kwamen ze hoor, heel langzaam en laag vlogen ze en de mensen enthousiast. Ik werd er zo door aangedaan dat ik begon te huilen. Kun je zien hoe 't ons dwarszit want Agnes en Carlo hadden ook gehuild. Er is ook zo'n vreselijke nood. Verleden week kregen ze thuis ½ pond vlees en 1 ons kaas. Verder niets. Deze week ook niets. In Bussum eten de mensen niets anders dan suikerbieten. Ik spaar al mijn brood op. En 'k heb nog ½ Zweeds broodje. Kan ik allemaal zondag mee naar huis nemen als ik uit de wacht ben. 'k Zit nu dit bij een oliepitje te schrijven. We zitten zonder licht en heel enkel is er water. Er wordt nu over land ook voedsel aangevoerd. O, als ik dit allemaal schrijf en denk aan de komende vrede kan 'k wel springen en dansen en juichen. 't Zit me de laatste tijd zo dwars, da's niet te vertellen. Ik kan er echt akelig van zijn. Maar kom, kop op, als er maar vast eten komt, de rest komt dan vanzelf.

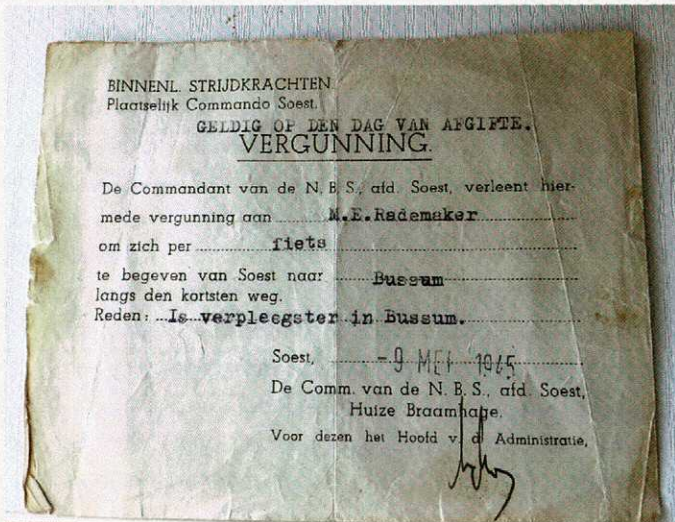
Vrijdag 4 mei 1945

O, woord van onbegrijpelijke inhoud. 'k Zou 't willen brullen, schreeuwen, joelen en juichen. 'k Moet huilen en 'k kan niet huilen, 't stokt me in de keel. Nu 'k schrijf is 't net of 't niet waar is. 'k Ben blij dat ik in de wacht ben, van slapen komt toch niks. Ik ben als met lamheid geslagen. 'k Kan 't echt niet verwerken. Joop en ik hebben 't eerst een tientje van de rozenkrans gebeden om God te bedanken. 't Is zo on-on-on-begrijpelijk. Nu zou alles weer normaal worden? Joop de Rond, Theo de Boer, Meneer Duyn, alles zou weer terugkomen. Eten zou er weer komen, electriciteit? Nee, 't is me niet mogelijk 't te bevatten. Morgen om 8 uur moeten de wapens ingeleverd worden, we gaan kijken. Wat zal tante Lien (de Rond) blij zijn en Mevr. Duyn.

Dinsdag 15 mei 1945

Wat 'n feest hebben we gehad. Zaterdags (5 mei) zijn we 't dorp in geweest. 't Was een reuze stemming. Allemaal optochten en zingen. Maar in uniform kun je toch niet zo meedoen. Wij hadden allemaal oranje sluiertje op. 's Middags aten we Zweedse linzen, heerlijk!!! Zondags (6 mei) naar huis. Iedereen verwachtte de Tommies. In Hilversum was 't ontzettend druk een feestelijk. Hoe meer naar huis, hoe minder feestelijk. Veel mensen zonder oranje: in Bussum iets ongehoords. Enfin, in Soest hingen de vlaggen

ook eindelijk. In Baarn nog niet. In Soest mocht 't om 1 uur pas. Toen ik thuiskwam was er niemand thuis. Wat had ik de P in. Enfin, na 't omkleden ging 'k Soest in. ik Kwam net op tijd. Bij de Soester kunsthandel kwam de Harmonie eraan met 'n optocht. Ik m'n fiets bij Sukkel neergegooid en toen mee. Alle

straten die herdoopt moesten worden gingen we door. De nieuwerwetse borden rukten we eraf en daarvoor in de plaats kwamen de oude namen. Allemaal onder 't spelen van 't Wilhelmus. 't Was echt leuk. En wij maar meehossen. Bij 't gemeentehuis hield de burgemeester een toespraak. Toen was 't afgelopen.

Maandag (7 mei) zijn we wezen kijken naar 't binnenkomen van de Tommies. Dat was 'n feest!!! Bij Trier* stond een hele lange rij. Wij er natuurlijk heen. 's Morgens hadden we 'n rood-wit-blauw schortje en Cor een jurk gemaakt. Dus we gingen in nationale kleuren. Meneer Hilhorst ging ook handtekeningen verzamelen en bedelde om sigaretten. Ik heb heel lang met een Canadees staan kletsen. Toen kreeg 'k ook een sigaret. Later op de middag gooiden ze chocola en kauwgom uit. De hele dag trokken er troepen door en wij maar vragen om handtekeningen en handen geven en wuiven. 's-Avonds waren we schor. Toen zijn we in optocht door 't dorp gegaan en gehost om de Wilhelminaboom. Op de Koninginnelaan kwam er een Mof op ons af: "Ins haus, es ist neun uhr, ich schiess". Wij weg. Maandagavond zou er een vreugdevuur zijn van alle verduisteringspapier. Bij Piet van Riek heette 't eerst maar later was 't op de Engh. Eerst met onze rood-wit-blauwe jurken naar Baarn geweest achter 'n versierde kar aan en wij maar zingen en hossen. Toen zijn we in 't Rosarium wat gaan bekoelen en toen naar de Engh. 't Vuur brandde net. Kapelaan Tempel leidde 't en Lambert (Rademaker?) en Kees (ze bedoelt waarschijnlijk Piet) Jansen, de onderwijzer van de jongensschool en vriend van Annie Hilhorst. Wat hebben we daar ook weer een herrie geschopt. Lambert gaf nog enige yells enz. Op 't laatst werden er nog afvalproducten van massieve banden op gegooid. Die fikten ook goed. Toen kwamen er een paar Tommies opdagen die werden toegejuicht en op de schouders gedragen. Meneer Hilhorst heeft ze toen nog toegesproken en op 't laatst hebben ze gedrieën een liedje gezongen. 't Was echt een geslaagde avond.

Dinsdag (8 mei) gingen we met oom Anton de Rond naar Baarn, waar tante Lien in 't ziekenhuis lag. Terug mochten we Baarn niet meer uit. Dat was voor 't vluchten van NSB-ers. De "Ondergrondse" moest ervoor waken. Toen heb ik gewacht tot ze niet keken en ben ik stiekum achter de barricade langsgeglip. Cor en oom Anton gingen via de Nieuwe Steeg. Ik moest 's

avonds naar Bussum dus ik moest zien dat 'k ervoor een bewijsje kreeg. Ik heb bij Braamhage staan wachten maar moest de volgende dag terugkomen dus ik kon niet naar Bussum. Ik verder 't dorp in. Bij 't Gemeentehuis was 't ontzettend druk, daar hadden ze Moffenmeiden kaalgeschoren. Een eind verder in 't dorp liep er ook een, met 'n hele stoet kinderen erachter. 't Was geen gezicht. Een kaal hoofd met 'n hakenkruis erop. Bij 't Rosarium zag ik Ton van Hees en consorten weer en daar heb ik me maar weer bij aangesloten. Onderweg kwamen we dat kind van "x1" tegen met 'n optocht er achter aan. Enfin, wij moesten ook een werkzaam aandeel hebben in 't ophalen van NSB-ers dus wij zetten koers naar "x2", 'n Moffenvrouw die de vlag had uithangen, om de vlag te veroveren, dat lukte wonderwel, de jongens haalden 'm er zo af en toen wij ermee weg, zingend "x2"-jes vlag je bent mijn glorie, "x2"-jes vlag je bent mijn lust". Ze was woedend, ze vloog ons achterna en brulde "jullie hebben altijd van die Moffen gevreten en nu doen jullie zo?". Toen kregen we dat kind van "x1" weer in de gaten. Toen moest ze vóór ons lopen, daarachter de vlag en toen wij. Over de grote straat. Daar kwamen veel Tommies over en wij maar brullen: "a German girl". De Tommies die 't snapten lachten zich dood. Enfin daar kregen we ook genoeg van en toen zouden we weer even langs "x2"'s huis gaan demonstreren. Vlakbij kwam Theo Roland ons waarschuwen: ze staat in de deur met een geweer in de hand. Wij terug om de ondergrondse te waarschuwen, juist dat we aankwamen, plakten ze een papiertje op dat er geen vergeldingsmaatregelen meer tegen NSB-ers of dergelijke genomen mochten worden. Dus we moesten haar in'r sop gaar laten koken.

's Avonds was er optocht met muziek. Ons ouwe stelletje was weer compleet. Op 't pleintje van de Eikenlaan werden muziekstukjes gespeeld (waar wij weer bij gehost hebben), bij 't Koningin Emma monument en bij de burgemeester, daar was ook vlaggenparade van de padvinderij. Toen in optocht langs de Vries, commandant van de binnenlandse strijdkrachten en verder 't hele dorp door en maar zingen van: "Alle meiden, die met de moffen durven lopen, ja die scheren wij, een kale kop, met een hakenkruis er bovenop" en "Mussert die moet zakkies plakken, hi, ha, ho" en "Cognac, cognac, Berlijn ligt in de prak en van je hela hola" enz.

't Was reuze gezellig, ik vond 't niks erg dat 'k niet naar Bussum had gekund. Om half 12 was ik pas thuis. Woensdagmorgen (9 mei) stond ik

om half 9 al in Braamhage. Om 12 uur kon ik 't bewijs komen halen. Je mocht niet langs Trier, daar moesten ze wapens inleveren enz. Ik ben 3x aangehouden onderweg, als ik geen bewijs had gehad dan was 'k er niet doorgekomen. Haast niemand kreeg 'n bewijs. Dat was allemaal om N.S.B-ers tegen te houden.

Tot zover het persoonlijke verhaal van tante Marth. Nederland was bevrijdt en de wederopbouw van Nederland kan opgepakt worden. Na lezing resteert het bijzondere en dankbare gevoel dat de vrede al 75 jaar bewaard is gebleven in West Europa.

De familie Rademaker in 1948, Links (gebukt) zit Martha.

Cornelis de Bruin

Een veelzijdig impressionist

Cornelis de Bruin woont als peuter een aantal jaren in Soest. Van 1872 tot 1874 in de wijk 't Hart om precies te zijn. Een kleine zeventig jaar later vindt hij in 1940 eveneens in Soest zijn laatste rustplaats op de algemene begraafplaats. Slechts een paar kilometer verwijderd van 't Hart. Zijn bijzondere gemetselde graf is recentelijk geruimd. Gelukkig zijn er nog zijn kunstwerken. Die laten zien dat Cornelis de Bruin een bijzonder veelzijdig man was, met een artistieke nalatenschap die de moeite van het in ere houden waard is.

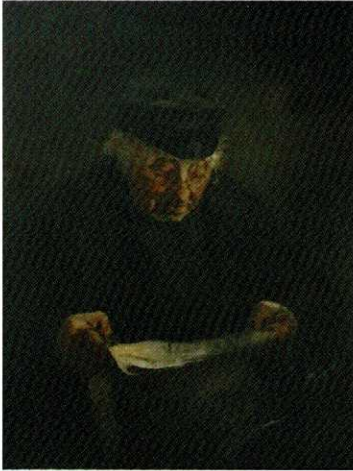
Dit jaar is het 150 jaar geleden dat Cornelis de Bruin wordt geboren. Tijdens zijn leven ontwikkelt hij zich tot een veelzijdig kunstenaar en krijgt hij vooral bekendheid als keramist en schilder.

Op initiatief van een enthousiaste verzamelaar van het schilderwerk van Cornelis de Bruin vinden er in 2020 twee tentoonstellingen plaats die aan hem gewijd zijn. In museum Soest, omdat Cornelis en zijn familie van oorsprong uit Soest komen. Het Noord-Veluws museum in Nunspeet toont een deel van zijn Veluws georiënteerde werken. In het najaar van 2021 wordt een tentoonstelling in Kasteel Groeneveld in Baarn georganiseerd, gewijd aan zijn Gooise werken.

Levensloop

Cornelis de Bruin wordt geboren op 7 april 1870 te Utrecht. Zijn grootouders van beide kanten hebben hun wortels in Soest. Cornelis is nog maar een paar jaar oud als zijn moeder overlijdt. De kleine Cornelis wordt gedurende zijn peupertijd in Soest opgevangen door zijn grootouders. Nadat zijn vader in 1874 hertrouwt, verhuist Cornelis

naar hartje Amsterdam waar hij de lagere school doorloopt. Wat daar precies tot zijn artistieke interesse leidt is niet duidelijk. Amsterdam is in die tijd een omgeving waar de kunst prominent aanwezig is. Wellicht staat Cornelis er bewonderend te kijken voor de etalages van de kunstgalerieën, gevuld met de moderne werken van de Haagsche School.

In 1883 overlijdt de vader van Cornelis. Zijn Hilversumse oom Petrus Jungman wordt zijn voogd en neemt de jonge Cornelis in huis bij zijn gezin. Cornelis maakt dan flinke vorderingen op het gebied van het schilderen want al op zijn vijftiende schildert hij een mooi portret van zijn opa Franciscus Jungman. Een knappe proef van zijn talent. Petrus Jungman stuurt zijn neef naar een schildersbedrijf. Daar leert hij als jongeling verder de kwast te hanteren. In die tijd heeft hij een bijzondere band met zijn neef Frans Jungman, die van zijn leeftijd is. Samen gaan ze er in hun vrije tijd op uit om te tekenen

of te schilderen, waarbij Cornelis zijn neef leert schilderen in de stijl van Breitner. In die tijd een erg moderne schilder. Met z'n tweeën wandelen ze van Hilversum naar Soest, waar Cornelis nog familie heeft wonen. Onderweg in de bossen halen ze soms kattenkwaad uit. Het vanuit de bosjes met een katapult beschieten van twee paarden met ruiters resulteert in een bezoekje aan het politiebureau in Hilversum. De ruiters blijken politieagenten.

Op zijn achttiende vertrekt hij in z'n eentje van Hilversum naar Amsterdam. Hij voorziet daar zelfstandig in zijn onderhoud, waarbij hij zich tegelijkertijd verder ontwikkelt als kunstenaar. Hij vindt onderdak op adressen waar ook andere beginnende kunstenaars verblijven, wat zijn ambitie om kunstenaar te worden nog eens onderstreept. Vijf jaar na zijn aankomst in Amsterdam wordt hij toegelaten tot de Academie voor Schone kunsten in Amsterdam. Hij krijgt daar les van de bekende leraar August Allabé. Hier ontwikkelt hij zich verder als keramist en schilder. Wat erin resulteert dat hij in 1895 wordt aangenomen bij

de nieuwe plateelfabriek de Distel in Amsterdam. Cornelis krijgt er zelfs de artistieke leiding en is één van de bepalende figuren bij de ontwikkeling van de art nouveau in Nederland. In de loop der jaren is hij werkzaam bij diverse plateelfabrieken. Onder andere bij de Dortsche Kunstpotterij (DKP) en de Plateelfabriek Delft in Hilversum. In de periode 1913-1918 runt hij samen met A. Heystee een eigen pottenbakkersfabriek (de Terracottafabriek) in Maarsen. De gerenommeerde Amsterdamse tegelhandelaar A. Heystee fungeert jarenlang als Cornelis' beschermheer omdat hij erg gecharmeerd is van de ontwerpstyl van Cornelis.

Met een vaste baan bij de Distel in Amsterdam is Cornelis toe aan de volgende fase in zijn leven, het stichten van een gezin. In 1900 trouwt hij met Naatje de Haas, een pianiste uit een gegoede familie. In de loop der jaren krijgen zij samen vijf kinderen. Het gezin de Bruin verhuist veelvuldig. In sommige gevallen is het opvliegende temperament van Cornelis de aanleiding om een andere woonlocatie te gaan opzoeken. Het gezin woont onder andere in Laren, Baarn, Maarssen en Bunnik. Soest is dus nooit ver weg. Hij schildert veelvuldig in de omgeving van Baarn, Soest en Soestdijk, bijvoorbeeld bij de Lazarusberg.

Als keramist verdient hij een basisinkomen dat hem in staat stelt schilderijen te maken. Uit bewaard gebleven brieven blijkt dat het schilderen zijn grote passie is. Hij doet dit in de stijl van de impressionisten van de Haagse School. Geen enkel onderwerp wordt door Cornelis vermeden. Hij schildert landschappen, zeegezichten,

dorps- en stadsgezichten, portretten en stillevens. Zijn oeuvre geeft hierdoor een mooi beeld van Nederland aan het begin van de 19e eeuw.

Vanaf 1923 woont het gezin De Bruin in Amsterdam. Cornelis bedrijft zijn passie vanuit een eigen atelier in de Kerkstraat. Talloze werken vinden hun weg naar hun kopers. Tot vlak voor het uitbreken van de oorlog neemt hij nog deel aan diverse tentoonstellingen in Amsterdam en daarbuiten. Totdat hij in 1940 bezwijkt aan de gevolgen van maagkanker. Zijn laatste rustplaats vindt hij in Soest.

Nol de Bruin, de oudste zoon van Cornelis, woont van 1935 tot 1975 eveneens in Soest. Nol treedt in de voetsporen van zijn vader als schilder en beeldhouwer. In Soest exploiteert hij de aardewerkfabriek “'t Vuur”. In het boek ‘Beeldende Kunstgeschiedenis Soest en Soesterberg’ is een hoofdstuk aan Nol de Bruin gewijd.

Het rijke oeuvre van Cornelis de Bruin verdient het om 150 jaar na zijn geboorte onder de aandacht gebracht te worden!

De tentoonstelling in Soest

Bij de tentoonstellingen in Soest, Nunspeet en Baarn wordt een boek over Cornelis de Bruin uitgebracht. Voor de research en het samenstellen

van het boek en de tentoonstellingen verleende de kleinzoon van de schilder zijn medewerking. Hierdoor kunnen er onder andere persoonlijke memorabilia getoond kunnen worden.

De tentoonstelling in Soest bestaat uit ruim 40 schilderijen met daarnaast voorbeelden van het keramiekwerk van Cornelis de Bruin. Ook zijn er voorbeelden te zien van objecten van de aardewerkfabriek 't Vuur. De tentoonstelling vindt plaats van 15 augustus 2020 tot en met 8 november 2020. In het Noord-Veluws museum in Nunspeet vindt de tentoonstelling plaats van 11 juli tot en met 25 oktober 2020.

Jelis Baars

De verenigingen man

Hij is op 1 december 1889 geboren te Rhenen en was vanaf 1914 werkzaam als belastingcommies. Eerst in Wernhout (Noord-Brabant) en vanaf 3 juni 1922 in Soesterberg (bron: De Soester). Jelis was toen 32 jaar en gehuwd met C. Aartsen. Het echtpaar had één zoon. Hun tweede zoon werd op 28 april 1923 geboren in Soesterberg¹.

Hun eerste adres was op de Kampstraat 16. Juist in die tijd werd dat de Kampweg, maar straat bleef nog lang in gebruik. In april 1932 verhuisde het gezin naar de woning met de naam Villa Nelly op de Banningstraat 72. Jelis Baars overleed op 29 maart 1972 te Soesterberg. Hij is ter ruste gelegd op de Algemene Begraafplaats van Soesterberg.

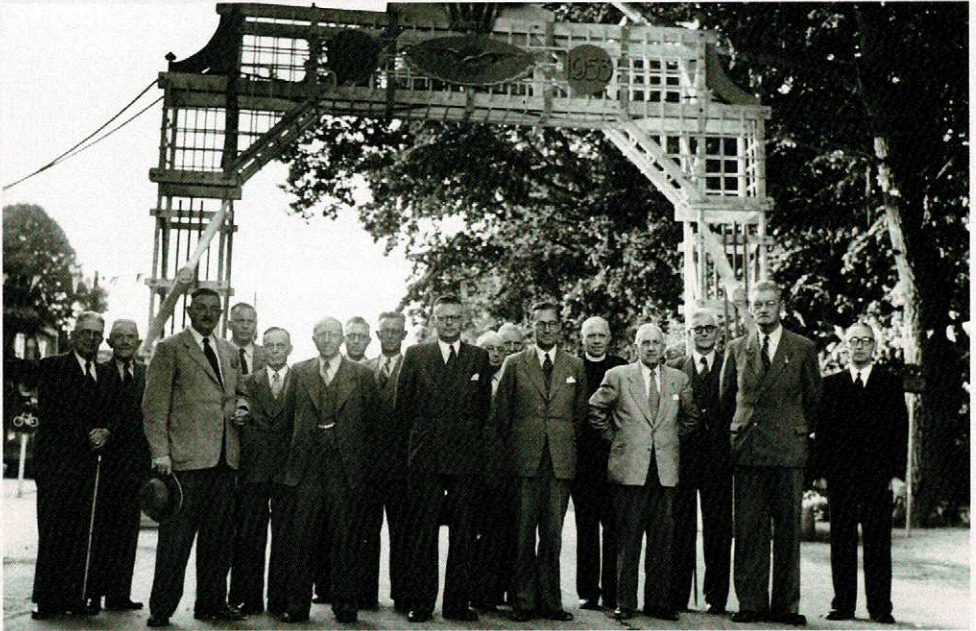
Wat betekende Jelis Baars voor Soesterberg?

Deze man heeft veel gedaan voor het sociale leven in Soesterberg. Hij was vooral actief in het verenigingsleven en bij openbare instellingen. Baars was een door velen gerespecteerde dorpsgenoot, die tot in zijn laatste jaren in hoog aanzien stond. Hij was vertegenwoordigd in veel besturen, commissies en comités en ook vaak als penningmeester. Over zijn afkomst en leven voordat hij in Soesterberg kwam is weinig bekend. In dit artikel willen we vooral benadrukken dat hij veel voor Soesterberg heeft betekend.

De naam van J. Baars komt voor onder een ingezonden stuk in de Soester Courant van 18 oktober 1924, samen met die van Dirk Lub, hoofd van de Openbare school. Zij protesteerden tegen het nieuwe bezoldigingsbesluit voor rijksambtenaren, waarbij Soest was ingedeeld

¹ Baars vertelde in een persoonlijk gesprek aan banketbakker Kees Top dat in zijn jonge jaren toen hij in Wernhout vlakbij België werkte (hij woonde op dat moment misschien in Rijsbergen daar vlak bij), een van zijn taken was om bij de Belgische grens smokkelaars op te sporen en te arresteren. Toen hij nog wat onervaren een keer in schemerdonker een smokkelaar op heterdaad had betrapt en zou meevoeren, lukte het deze met een smoesje dat hij moest plassen - hetgeen zoals gebruikelijk achter een boom plaats vond - te ontsnappen.

in de 3de klasse - alsof het ging om een kleine plattelandsgemeente. Diegenen die het met hen eens waren, werden opgeroepen dit kenbaar te maken. Baars en Lub leken sindsdien bijna een onafscheidelijk duo. In allerlei samenhangen doken ze tegelijk en zelfs samen op, zelfs nog in 1953.

Het feestcomité t.g.v. de viering van 40 jaar Nederlandse luchtmacht en het grote NAVO-vliegfeest op 18 juli 1953. V.l.n.r. Ruiter (geen Soesterberger), Raat, Kochheim, Van der Donk, A. Tammer, Baars, Top, de Bruin, Luijf, Nooder, Schaafsma, burgemeester Bentinck, pastoor Welsing, Sar, Lub, Preusser en Wegman

Vrijwilligersactiviteiten

Het spectrum aan activiteiten is opvallend breed. Hij was onder meer betrokken bij de oprichting van Oranjevereniging Wilhelmina, Politiehonden Dresseerclub S&O, Het Groene Kruis afd. Soesterberg, Gymnastiekvereniging AGAVS, VVV Soesterbergsch Bloei (die zelfs op zijn huisadres was gevestigd). Ook was hij actief bij de vrijwillige brandweer; hier als penningmeester van het huldigingscomité vanwege het 10-jarig jubileum in 1934.

Baars met kinderen op de Batenburglaan als onderdeel van de allegorisch optocht op Koninginnedag 31 augustus 1938.

Een van de activiteiten was het organiseren van een allegorische optocht tijdens Koninginnedag. De foto is genomen op de Batenburglaan, waar Baars een groep jongens leidde.

Het imponerende S.G.K. Helaas staat er geen datum bij de foto die in Loenen werd gemaakt.

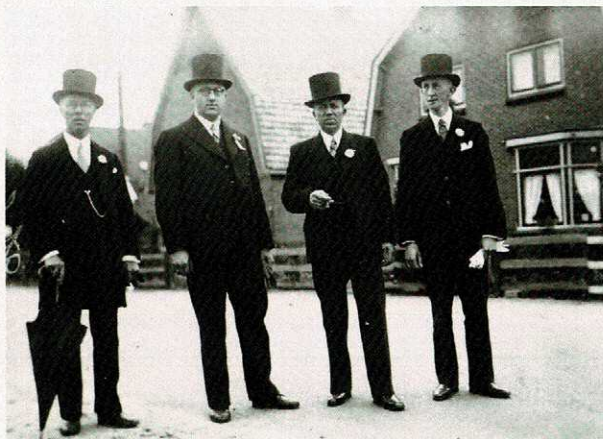
Met zijn echtgenote nam hij het initiatief tot oprichting van het Soesterbergsch Gemengd Koor (SGK). Tijdens het zesde jaarfeest van het SGK in mei 1933 was Baars voorzitter van de feestcommissie. Met die commissie organiseerde men op Pinksteren 1934 een groot zangconcours bij de Oude Tempel. Na diverse functies in het bestuur te hebben bekleed, werd Baars in 1938 voorzitter van het koor.

Luitenant George A. Koppen werd na zijn beroemde retour-postvlucht naar Batavia in oktober 1927 met zijn bemanning op Soesterberg gehuldigd. Het comité hiervoor werd gevormd door de bestuursleden van de VVV Soesterbergsch Bloei en de heren Nooder, Baars, Drost, Van Drie, Dijkstra en Van Pelt.

In juli 1928 werd een bazaar gehouden t.b.v. de Openbare School. Het bazaar-comité bestond uit het bestuur der afdeling Volksonderwijs (van Soesterberg), waaraan waren toegevoegd de dames Baars, Desta en Lub².

Luitenant Koppen was lid van de Commissie tot Wering van het Schoolverzuim. Wegens zijn verhuizing naar Nederlands-Indië om bij de KNILM te gaan werken, ontstond er in augustus 1928 een vacature. B&W stelden voor om zijn plaats te laten innemen door 1. D. Lub en 2. J. Baars. De keuze viel op Lub. In november nam J. Nooder ontslag bij deze commissie. Toen werden Baars en J. van Drie voorgedragen. Waarschijnlijk weer i.v.m. bovengenoemde commissie december 1930: «*Punt X. Benoemd de heer J. Baars. Voor Soesterberg nu: H. Raat, A.E. Wegman, F.M. Houbaer, D. Lub en J. Baars*»

² Het adres van mevr. Desta werd in de krant van 3 december 1931 opgegeven als Banningstraat 72. Zij woonde dus in hetzelfde huis dat een jaar later door Baars werd gekocht. C.H. Desta woonde toen nog op nummer 82. In februari 1932 verhuisde J. Kuit van dit adres naar Nieuweweg 120 in Soest. - Het adres van Villa Nelly was oorspronkelijk Soesterbergschestraatweg (zuidzijde) 30A. Hier had houthandelaar/aannemer Jan Vergeer een zagerij (eerder woonde hij in 'Our Home' op Amersfoortschestraat 4). Het perceel groot ca. 5,51 are met schuurtje werd in maart 1924 tegelijk met 'Our Home' te koop aangeboden. Van de houtzagerij achter Villa Nelly werd de inventaris ook geveild. Deze woning met schuur werd opnieuw te koop aangeboden in januari 1932, en toen zal Baars de koper zijn geweest.

Het huldigingscomité van de burgerbevolking i.v.m. de viering van het 25 jarig bestaan van de Luchtvaart Afdeling op 1 juli 1938, gefotografeerd op de Postweg. V.l.n.r. Bremer, Top, Baars en Drewes.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Luchtvaart Afdeling op 1 juli 1938 werd al in april een huldigingscommissie benoemd. Voorzitter werd banketbakker/ sigarenwinkelier C. (Kees) Top, penningmeester J. Baars. De andere leden waren J.B.M. Bremer en J.G. Drewes. Kees Top was tevens voorzitter van de in 1938 opgerichte Federatie van de Soesterbergse Middenstandsvereniging.

De afdeling Soesterberg van de Luchtbeschermings Dienst (LBD) was al 'voorgevormd' in april 1938. Daarbij werd Baars benoemd

Tijdens de parade die op 2 juli langs Theehuis Soesterdal trok. Links vlak voor het muurtje v.l.n.r. Top, Baars, Bremer en Drewes.

tot commandant plaats-ongeval, samen met Drewes en J. Veldman. De definitieve oprichting vond plaats in december van dat jaar. Het voorlopig bestuur bestond uit majoor-dokter J.E. Brouwer (voorzitter), Baars, Drewes, Van Gameren en Luijf. Voor verdere informatie over de LBD verwijzen we naar het artikel van Dik Top in de VZTS 40e jaargang nr. 4.

Hoewel de naam van Baars dikwijls in de kranten verscheen, gebeurde dit niet vaak in verband met zijn beroep. Op 9 juli 1938 was wel dit bericht te lezen: *«Aanvragen kostelooze rijwielbelastingmerken. Zitdagen ten huize van den Assistent-dienstgeleider J. Baars, Banningstraat 72 op de maandagen 18 Juli, 25 Juli en 1 Augustus telkens tusschen 7 en 9 uur 's avonds.»* Een gelijkluidend bericht volgde een jaar later.

Activiteiten na de oorlog

Over de oorlogsjaren is geen informatie bekend. Na de oorlog pakte Baars zijn activiteiten in het sociale leven weer op. Hij werd lid van het bestuur van het NIWIN. Die organisatie bracht onder meer geld bijeen voor Nederlandse militairen overzee, met name in Nederlands-Indië. In februari 1947 hadden in het NIWIN-comité voor Soesterberg zitting genomen: J.A. Luijf voorzitter, D. Lub secretaris, J. Baars penningmeester en verder mevr. Van der Steur, mej. E. Rupp, dokter A. Splinter, H. Tammer en G. van der Weerd. Er was ook een ere-comité waarin alle notabelen van Soesterberg zitting hadden.

Begin september 1947 werden de 'ouden-van-dagen' met auto's gereden naar het park De Hoge Veluwe. Bij het Boschwachtershuis sprak Lub een dankwoord uit tot de heer Baars voor het organiseren van deze tocht. In december 1947 waren Baars en burgemeester mr. S.P. Baron Bentinck periodiek aftredend als bestuursleden van het Maatschappelijk Hulpbetoon.

Op 21 januari 1948 werd door het S.G.K. na vele jaren stilstand weer een uitvoering gegeven, in Huis ten Halve met dirigent Theo de Vries uit Bilthoven. De oprichters mevrouw en meneer Baars werden gehuldigd. Het 25-jarig jubileum van de afdeling Soesterberg van het Volksonderwijs werd gevierd in 't Zwaantje in april 1948. De periodiek aftredende leden Baars, Koudijs en Lub werden met algemene stemmen herkozen. Op een

feestavond van het Volksonderwijs op 7 april in Huis ten Halve kregen Baars en Lub een souvenir.

Toen de luchtmacht in 1953 40 jaar bestond en in verband daarmee in Soesterberg naast een groot NAVO-vliegfeest ook allerlei andere feestelijkheden werden georganiseerd, waren Baars en Lub vanzelfsprekend beiden weer lid van het feestcomité dat uit 17 man bestond.

Commissies en comités

Jelis Baars was actief in het Kerstgave-comité, het bestuur van maatschappelijk hulpbetoon, het werkcomité voor een bazaar voor het fonds van de openbare school, het plaatselijk comité voor de nationale reclaseringsdag, bestuur van de afdeling Soesterberg van het Volksonderwijs en het comité van de Nederlandse Blindenbond.

Rondom Banningstraat 72

Eind maart 1941 vertrok Baars met vrouw en zoon van Banningstraat 72 naar Amersfoortschestraat 102. Later werd hun adres Amersfoortsestraat 77A. Daar woonden zij tot minstens 1970. Zoon Arie woonde later op dit adres³.

Nadat Café Sport van Piet Wijman op Banningstraat 44 najaar 1940 op last van de Duitsers was afgebroken, verhuisde hij in maart 1941 naar de vroegere woning van Baars op nummer 72 - ongeveer 150 m dichter

³ Arie Baars werkte bij bakker Antoon Tammer toen in 1940 de oorlog uitbrak. Hij zag op 14 mei 's morgens vroeg hoe de eerste Duitsers de Banningstraat opreden, richting vliegveld. Omstreeks 1951 nam hij de zaak van koude bakker Teunis Ouwerkerk in Ons Belang op Amersfoortsestraat 44 over. Rond 1955 vestigde hij een consumptientent onder de naam 'Theehuis' op het Soester Hoogt (hij verkocht alleen thee, koffie, gebak en waarschijnlijk versnaperingen). Aan de overkant van de weg stond van hem enige tijd een kiosk. Hij woonde toen op Amersfoortsestraat 58. Enie Tammer pachtte deze zaak 4 jaar en nam daarna over (01-03-1976 tot 02.01.1987). Hij begon met maaltijden. Daarna voortgezet door Renes en later door Meixner. Dit restaurant is uitgegroeid tot een respectabele eetgelegenheid en heet tegenwoordig Restaurant 't Hoogt. Van ongeveer 1962 tot 1970 woonde Baars jr. op Amersfoortsestraat 58. Later in het huis van zijn ouders op nummer 77A. Mevr. Baars-Aartsen woonde de laatste jaren van haar leven in De Drie Eiken.

Luchtfoto van de Banningstraat jaren '30. Midden voor, van achteren gezien, de woning van Baars die al eerder de naam Villa Nelly had gekregen. Links daarvan is net iets te zien van de plaggenhut van Nesselaar.

bij de rijksweg dan zijn café. Na een verbouwing zette hij hier Café Sport voort. Het pand van Wijman kreeg later als adres Montgomeryweg 72 en in 1953 nummer 43. Na Piet Wijman zetten anderen dit café voort, onder wie A.T. van Leeuwen. Een tijd heette het Bar Petit - Restaurant

Sport en in 1992 was de naam Eetcafé Populair. Heden is het totaal verwaarloosde pand verlaten. Het zal wel spoedig worden afgebroken.

Café Sport van Piet Wijman in de jaren '50.

Rechts hiervan (op nummer 30 - later 70) stond eerder de plaggenhut van A. Nesselaar. Deze werd

De bakelietfabriek die nog tot ongeveer 2018 in bedrijf was. Deze werd vorig jaar afgebroken.

vermoedelijk midden jaren '30 weggehaald. Op deze plek werd in 1940 het wachthuis alias gevangenis van de Duitse Wehrmacht gebouwd. Daar ter plekke werd een 'schildershuisje' met slagboom opgezet, waarmee de Banningstraat voor al het burgerverkeer werd afgesloten. Alleen voetgangers en wielrijders met een speciale Ausweis mochten er passeren. Na de oorlog werd hier de bakelietfabriek Nederlandse Kunsthars Perserij gevestigd - later N.K.S. gedoopt. Dit gebouw werd in april 2019 afgebroken.

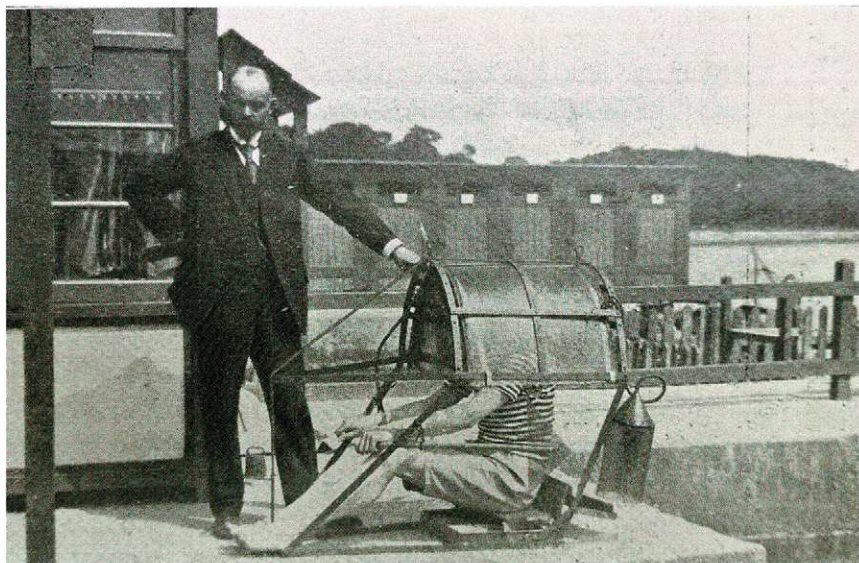
Wij zijn op zoek naar informatie over:

Henri Adrien Naber

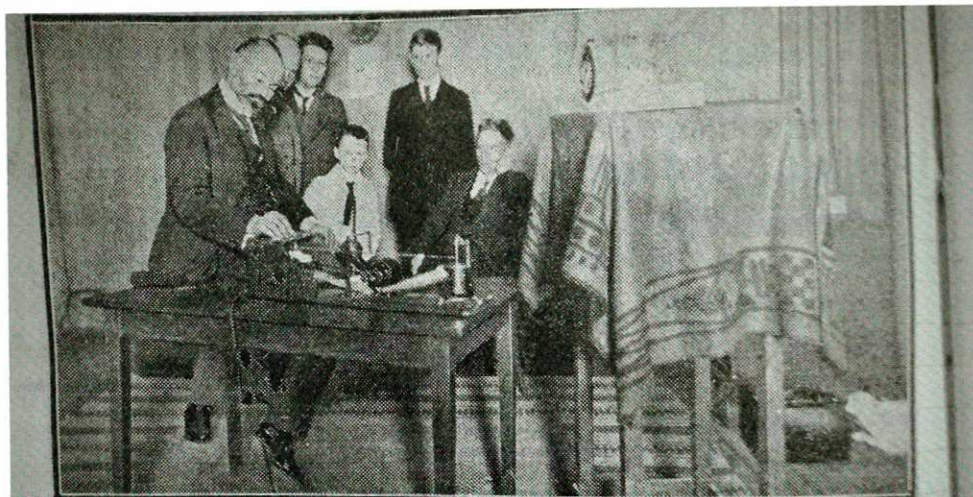
Natuurkundige en wetenschapshistoricus

Hij werd op 11 september 1867 geboren te Zwolle en was de zoon van Samuel Adrianus Naber, hoogleraar Griekse en Romeinse letteren en oudheden, en Anna Elizabeth L'Honoré. In 1870 verhuisde het gezin naar Amsterdam.

Henri Naber groeide op in een geleerd gezin. Zijn broer werd een vooraanstaand rechtsgeleerde in Utrecht en zijn zus was een productief geschiedschrijfster. Zelf bezocht hij na het gymnasium de Universiteit van Amsterdam en studeerde wis- en natuurkunde. Hij ontpopte zich als een eigengereide student, die kritisch was op het al te theoretische karakter van de studie. Dit leidde tot een moeizame verhouding met zijn leermeesters, de natuurkundige prof. J.D. van der Waals en de

Dr. A. Naber met de door hem ontwikkelde duikboot.

28 Nov. '24

DE SIRENE-TOOVERFLUIT VAN DR. NABER

die dezer dagen voor den zender van den Hilversumschen Draadloozen Oorloep gedemonstreerd werd, bestaat uit een luchtkamer, waarmit de lucht kan ontwijken door een kring van gaten. Boven dezen kring draait een koperen schijf met hetzelfde aantal gaten en door dan de schijf met verschillende snelheden te laten draaien kan een verschil in toonhoogte en daardoor elke melodie verkregen worden. Deze verschillende snelheden geeft Dr. Naber aan de schijf door de snaar, die ze drijft, over een as te laten bewegen, die dan toeloopt. Het geluid is zeer aangenaam.

Krantenartikel uit 1924.

wiskundige prof. D.J. Korteweg. Zijn gespannen verhouding met het gezag van de officiële wetenschap zou als een rode draad door zijn leven lopen.

Hij ontwikkelde onder meer een zogeheten Waterstofvoltmeter en meende een inzichtelijker bewijs te hebben gevonden voor de stelling van Pythagoras. In zijn studies maakte hij kennis met de werken van Cornelis Jacobsz Drebbel (1572-1633). Deze uit Alkmaar afkomstige vernufteling had in het begin van de 17e eeuw met verschillende ingenieuze instrumenten opzien gebaard. Dit betrof o.a. een duikboot en een perpetuum mobile. Naber ging zich steeds meer identificeren met deze uitvinder.

Na zijn promotie was Naber korte tijd werkzaam als leraar in Haarlem en later in Zierikzee. Uiteindelijk was hij leraar aan de rijks-HBS te Hoorn.

Hij verdiepte zich verder in de figuur van Drebbel.

Naber ontwikkelde onder andere een zak-barometer en een tot muziekinstrument omgebouwde sirene, die hij 'Tooverfluit' noemde (op 28 november 1924 gaf hij een demonstratie van het instrument in 'den Hilversumschen Draadloozen Omroep Studio') en bouwde een eenpersoonsduikboot. Tevens beijverde hij zich voor de rehabilitatie van Cornelis Drebbel.

Na zijn pensionering in 1932 woonde de heer Naber in diverse plaatsen, maar vestigde zich in 1938 op de Regentesselaan 21 te Soestdijk. Het huis doopte hij met de naam (Huize ?) Drebbel. De door hem gebouwde duikboot zou in de voortuin gestaan hebben. Tijdens de oorlogsjaren liet hij op Koninginnedag op zijn Tooverfluit de eerste tonen van het Wilhelmus horen, tot enig ongemak bij de omwonenden.

De vraag is of er nog mensen zijn die weten van de duikboot, het spelen op de "Tooverfluit" en de laatste jaren van de heer Dr. H.A. Naber. Uw reactie graag opsturen naar redactie@hvsoest.nl

En verder ...

Vrijwilligers gezocht

Wij zijn altijd op zoek naar vrijwilligers die ons willen helpen met voorbereiden en uitvoeren van activiteiten, verspreiden van het magazine, technische ondersteuning en aandragen van ideeën voor onze VZTS redactie.

Wil je weten wat jij kunt betekenen voor onze vereniging? Laat het ons weten via de mail: info@hvsoest.nl of bel ons: 035-5885399.

Bestuurslid gezocht

Tevens zoeken wij nog versterking voor ons bestuur. Mocht je interesse hebben en/of wil je eerst meer informatie, dan kun je via de mail of telefonisch contact met ons opnemen. We praten je graag bij!

Voor in de agenda:

17
OKTOBER

Open Dag samen met de TVE

De leden van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	Wim Routers - routers@xmsnet.nl
Mondelinge geschiedenis:	Wim de Kam - wpdekam@kpnmail.nl
Commissie ruimtelijke kwaliteit:	Vacant
Evenementencommissie:	Hanneke Roskam - hanneke@roskam.nu
Werkgroep Soesterberg:	Henk Schimmel - histversoesterberg@gmail.com
Website en Verdwenen Soest:	René van Hal - halrenevan@xmsnet.nl
Redactie:	Paul Verhoeven, Riky van 't Klooster, Dick van Fulpen Henk van den Boomgaard - redactie@hvsoest.nl
Opmaak:	Linda Kreijns - www.lindaontwerpt.nl
Drukwerk:	Practicum Print Management BV - www.practicum.nl

Contributie per jaar

Voor inwoners van de gemeente Soest is de contributie €23,00. Voor leden buiten Soest is dit hoger omdat het versturen van het kwartaalblad extra kosten met zich meebrengt. Buiten de gemeente: €29,00 - Buitenland: €59,00 - Bedrijfsleven: €40,00 - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235. Losse oude nummers verkrijgbaar bij het redactieadres. Leden €2,50. Niet leden €5,00.

Copyright - Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest. Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest/Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

De HVS is een erkende ANBI organisatie

Al 40 jaar is de historische vereniging een actieve club waar we graag nieuwe leden verwelkomen.

Wat bieden wij u als lid aan:

- Elk kwartaal het verenigingsblad "Van Zoys tot Soest"
- Elk jaar wordt een fietstocht en busexcursie georganiseerd
- De Klitsavond, een gezellige avond met een quiz
- Gratis toegang tot Museum Soest
- Lezingen over allerlei onderwerpen
- Werkgroep Soesterberg

Wij beheren de websites www.hvsoest.nl,
www.soestopdekaart.nl en www.verdwenensoest.nl.

Verder geven we boeken uit, werken we met de gemeente samen betreffende monumentenzorg, archiefbeheer en Open Monumentendag.

Voor alle vragen over historisch Soest(erberg):
info@hvsoest.nl.

De contributie is € 23,- per kalenderjaar.

Lid worden?

Stuur een mail met uw naam, adres, postcode en woonplaats, telefoon en emailadres naar: info@hvsoest.nl

Historische Vereniging Soest/Soesterberg

Steenhoffstraat 46

3764 BM Soest

Telefoon: 035-5885399

IBAN: NL66 RABO 0359 9022 35

Secretariaat: info@hvsoest.nl

Pastoor Vossenaar

Het *verleden* verrijkt de *toekomst*